BIBLIOTECA CIVICA DI UDINE

Scritta nel 1741.

De Lingua, sive Italica Dialecto, Forojuliensi. Dissertatio.

Vanæ fortassè rei, nulliusque precij, aut momenti me nunc manum admovere plures existimabunt, prædicabuntve, quod de nostra Forojuliensi propria Dialecto Dissertationem scripturus, levi contemnendoque argumento occupatus, tempus et operam luserim, tum quia plures de Italica vulgari lingua, cujus hæc nostra pars est, et de ejus origine et progressu quantum satis huc usque commentati sint, et in dies (nihil novi fortè afferentes) veterum cogitationes aut inversa, aut recocta in medium proferantur; tum quia ea sit nostræ Dialecti humilitas, et is in re literaria nullus ejus usus, ut non curanda, imò contemnenda, et vilitati suæ relinquenda sit potius, quam in coetum hominum liberatorum præsertim, producenda sit. Sed ijs, de hac lingua hæc parum convenientia sentientibus aliqua ex parte satisfactum cupio; si æquo animo perpendeant, unique de rebus suis, quamvis, si cum alijs comparentur, exilibus et levibus, excogitari aliqua, et in lucem hominum producere licere; cum præsertim hæ, nec a viris doctis, quamvis alienis, pro contemptis habitæ sint, nec inutile in ipsis immorari illis visum sit, cum ex ipsis, ut partibus totum componentibus, ad majora illustranda progressi fuerint.

Si Dantes ille, Italicæ politioris, et venustioris linguæ orbis totius consensu pater, et patriarcha, pluribus puris putis Forojuliensibus verbis in suo singulari, illustrique poëmate usus est, hunceque honorem nostræ provinciæ gratus, cum exulem illum aliquando exceperit, suoque in sinu externum foverit, et hanc dignitatem dialecto nostræ adjecit, ut viginti, et amplius ex nostris proprijs peculiaribusque vocibus eo in poëmate Tuscus ipse Florentinus, inseffuerit; cur nos Forojulienses nostram linguam omninò abjiciendam, contemnendamque censebimus, et de illa disserere, et cogitationes nostras proferre, tanto viro auctore, erubescemus? Dantem verò Utini apud Paganum Patriarcha plures menses egisse tradit Jacobus Valvasonius in vitis Ms.^{tis} Patriarcharum Aquileensium, et Tulmini, Alpini nostri oppidi, adhuc saxum quoddam in alpe ipsa Sedia di Dante appellari, ubi ipsum de natura piscium scripsisse ferunt; Et Bonifacius in Hist.^{a} Tarvis. lib. 7. pag. 375. Dantem anno. 1317. apud eundem Paganum utini, et in hac provincia diversatum esse asserit; quod et Clarissimus nostras Fontanin. animadvertit in Aminta Difeso Cap. IX. pag. 271. et ab illo Crescimbenius in Historia vulgaris Poesis lib. 2. pag. 287. Quamvis m̃ Dantes ipse in suo de Vulgari Eloquentia libello nostræ Dialecti pronunciationem, quam aliquo tempore auribus hauserat, asperam duramque ita fuisse existimarit, ut de nostris loquentibus dixerit, quod crudeliter accentuando eructuant, cum id de pronunciatione illa antiqua, quæ ejus delicatas aures Tuscas offendit, senserit ad verba ipsa trahendum non est; cum præsertim hisce temporibus, Venetis et ro, et sensibus conjuncti, ea sete barbara prolatione expoliarint Forojulienses nostri, quam procul dubio a vicinis Noricis, verba sua adhuc a gutture eructantibus, vicinitatis, et consuetudinis mutuæ causa, contraxerant. — Barberinus in suis Document. de Amore histus

voces Venetas Langobardas, et quaquam Forojulienses, quem vide de V. Eloq. Ital. lib. 2. cap. X.

Ad id accedit, quod Itali in Republica literaria principes viri, quamvis externi, et a nostra provincia lingua, et moribus non parum disjuncti; Dantis exemplum secuti, ea dignatione idioma nostrum exceperint, et in precio habuerint ita, ut quæ Boccazius Novella IX. Giorn. I. eloquentissimé Italice exposuerit, Leonardus Salviatus, magni nominis Vir (quamvis non omnino adamussim, quod nostri alicujus indigenæ fuisset) Forojuliensi Dialecto expresserit; Francus Sacchettus in suis Novellis 92. & 137. plures hujus ejusdem dialecti verba intereseverit, orationem Dominicalem in sua Cosmographia Paulus Merula nostris vocibus vulgarit, Nicolausque Villanus in Italica sua Dissertatione de Poesi faceta pag. 76. plures numerarit, laudaritque nostros Forojulienses poetas, qui proprio idiomate musis non invitis Lepidissimé morem gessere. Rusellius quoque in Notandis ad Orlandum Ludovici Areosti typis valgrisijs 1556. nos hisce verbis docet; ipsum Areostum nostros aliquando, ut cæterarum Italiæ Dialectorum, in laudato Poëmate usum fuisse. Et oltre a ciò l'Ariosto volle in questo suo poema Eroico usar tutti i modi di dire comuni nella nostra Italia, come fece Omero nel suo di quei della Grecia sua. Quelli dico, che non siano però ne sconvenevoli, ne conosciuti universalmente per brutti; come sono molte cose Lombarde, o Forlane, o Regnicole, o altre tali; ma che siano communi, come è detto, et usate universalmente da tutti nel parlar corrente; sicome sappiamo esser questo, del qual più diciamo; cioè dell'usare accorciati dell'ultima vocale nel maggior numero i detti nomi che hanno la L. semplice nell'ultima sillaba. quod in Forojuliensi dialecto sæpius audimus. Quamobrem cum externi nostra alicujus momenti existimaverint, nec spernenda amandandaque judicaverint, nostrates nostra nobis vilescere debere non contendant, imó ea, qualia sint, non a nobis excipienda solum, amplectendaque; verumetiam sublevanda defendenda .. et promovenda curare debent; ita tamen ut moderationis laudem ipsi consequamur, dum rei nostræ literariæ illustrandæ, atque etiam Italiæ communi per nos pro viribus provehendæ symbola conferatur.

Universam Italiam linguam, unâ cum moderna Gallicana, et Hispanica, e latinæ linguæ senescentis, vel potius decrepitæ quisquilijs, et barbararum nationum, quæ Europam miseré deprædati sunt et invaserunt, linguarum commixtione originem traxisse primam, docti omnes viri pronunciavêre; nec ipsam ab initio nil nisi conspletam quandam, et diversarum linguarum horridam confusionem fuisse, barbaris latinisque vocibus, et accentu deformatam existimandum est. Primæva hujus metamorphoseos specimina, quæ italicam hodiernam linguam omninó referre videntur, jampridem mihi videre contigit; quod et alios observasse exinde comperi; in Histª. Thephilacti Simocattæ, lib. II. cap. 16. et lib. III. cap. 4; qui circa annum $\frac{1}{X}$. 640. scripsit. Hic dum Romanorum exercitus partem in Abarem seu Avarum chaganum procedentem, falso timore perculsam fugientemque memorat et a suis magnis clamoribus revocatum ad pugnam narrat, verba, quibus revocabantur, patria lingua

prolata, Retorna, fuisse certiores nos reddit = ἐγχωρίῳ τε γλώττῃ, ῥετόρνα = cumque de signis in Persica Victoria avleptis, et Imperatori Constantinopolim missis mentionem interserit, signo eandem patria voce Banda, quæ nunc Bandiera, a Romanis appellata fuisse nos docet = ἃ τῇ πατρίῳ φωνῇ = Quæ voces, cum nec latinam, nec Græcam speciem præsefant, et cum Langobardi plures, et alij barbari tunc in Constantinopolitani Imperatoris exercitu, ducibus Mijstacone, et Droctone, militarent qui quoque tunc Thraciæ incolæ, et circumjacentium provinciarum erant, bellumque in ipsa Thracia vigeret, eodem Theophijlacto teste; vel Langobardas fuisse, vel Thraces vel hermaphroditas ex utroque, et Greca lingua etiam pro certo habendum est.

Clarissimus noster Fontaninus quidem Eloq. Ital. lib. I. cap. 3. et seq. quem et alij secuti sunt, et præcesserunt, securus, more suo, eam confirmat sententiam, qua præsentem Italicam, Gallicam, et Hispanicam linguam originem habuisse a Gothorum barbara loquela latinæ intermixta affirmatur, Gothorum appellatione Vandalos, Iraneos, Langobardos, Hunnos, et hujusmodi barbariei populos subintelligens, hisque indigenas antiquas linguas Gallorum et Hispanorum conjugens; ad id fortassè adductus, quod ex vocum Teusticarum originibus plurima Italiæ nostræ linguæ verba deduci posse videntur; ut ex enormi Teusticorum onomasticorum, a Transalpinis magno labore compilatorum, mole, quæ agglomerat, illi certò comprehendi posse visum est. Sed et ipse, cum in Sæculum VIII.^{um} incidit, aliam videtur ingredi viam, cum Italiæ linguæ originem exquiscatur; eam enim ortum suum, et confirmationem omninò Romanitiæ, vel Romanæ linguæ, quæ in Gallijs, et in earum Provincia propriè nuncupata, eodem sæculo VIII.º vigebat, debere pluribus contendit, ablegata quasi Gothica origine, quam antea inculcaverat. Quod equidem consultius, et rationabilius, priori sententia dimissa, sensisse mihi videtur, ut ex ijs, quæ dicenda sunt, planè constabit; non enim aut Gothicæ, vel Hunnicæ voces crebræ ita in Italica nostra lingua occurrunt, ut inde originem linguam hanc duxisse tutò affirmari posse existimem.

Primi barbarorum, qui Romani Imperij partem in Gallia, inque Alemannia, Galliæ, Rhenoque contermina, occupaverunt, Franci fuere, teste Severo Sulpitio, Laudato a S. Gregorio Turonen. Hist. Franc. lib. II. cap. 9; qui Theodosio adhuc imperante, vetusta foedera, quæ cum Romanis percusserant, Rheni accolæ sub suis regibus cum tyranno Eugenio rata habuere; unde primum latinam linguam quæ in Gallis erat in usu, barbara Francorum dialecto commixtam, antequam Italiam vicem hanc subiret, depravatam fuisse, et ex ea confusione præsenti Gallicæ originem, et ortum primævum dedisse conjectari facilè possumus. Quod in alijs quoque provincijs, in quas exinde non multos post annos Franci ipsi se intulere, latinam linguam passam fuisse simili ratione putandum est.

Postquam Franci hi sæculo V.^{o} ineunte, trajecto Rheno suis sub regibus Galliæ penè omni incubuère, Romanum imperium diffidentes, eorumque dominantem linguam, barbara eorum intersita, in propriam quandam transmutantes, regni, quod nunc florentissimum viget, fecère fundamenta; non unam in Italiam, vel per se, vel per alios barbaros, è Gallijs expulsos, expeditionem intentavère. cum Alani, gens Scythica ad paludem Meotidem, et flumen Tanaim in Europa quondam degens; ut Joseph De Bel. Judaic. lib. VII. cap. 29. et Claudian. lib. 1. in Rufinum vers. 314. nos docent; è Gallijs, ubi constiterant, ejecti, in hanc nostram subalpinam Italiam irruptionem facientes ad Bergomi civitatem sedes suas fixerant, utique a Ricimere patritio, et Severi, sive Severiani Aug.^{i} duce, anno hujus imperij III.º scilicet Xsti. 464. et occiso

eorum rege Biorgorre, debellati adhuc bellicos inquietos spiritus fovebant; cum Childericum I. Francorum regem, hac in regione Alanis proculdubio conterminum, Odoacer requisivit, ut socia cum eo arma jungeret ad hos barbaros penitus domandos. Quod rex Francus libenter præstans effecit, ut victos hos Alano-Gallos novæ suæ ditioni Herulus adjungeret, et hac, illacque per subalpina loca ad incolendum eos disperderet, ut divisi, et disjuncti tumultuare desinerent. Auctor Miscellan. inter Rer. Ital. Script. lib. XV. col. 98. editis Mediolanen. S. Gregor. Turon. Hist. Franc. lib. II. cap. 19. col. 71. edit. Paris. Ruinart. 1698.

Herulos ab Italiæ regno depulit Gothus Theodericus. Hoc regnante nihil Gothis, vel parum a Francis conterminis timoris; divisum enim Francorum regnum inter quatuor Clodovei filios infirmius redditum est; nihilominus custodiæ causa Gepidarum multitudinem ad Galliæ confinia tutandos direxit Theodericus, ut ex Cassiodor. var. lib. V. Epist. X. E vivis autem Amalo hoc sublato, Theodebertus, Clodovei ex filio nepos, qui ab anno 534. regnavit, cum magno exercitu, Francorum jura repetiturus, in Italiam prætergressus cuncta Ticinum usque Francorum jugum subire coegit; sed epidemia milites ejus invadente, sibi timens in metuens in Gallias reversus est, huic misso cum exercitu Buccellino vel Butilino duce suo = qui minore illa Italia capta (Liguriam scilicet ac Venetiam, ut notat Valesius Hist. Franc. lib. 8.) atque in dictionem regis (Theodoberti) redacta, majorem petijs = scilicet reliquam Italiam; ut S. Gregor. Turon. Hist. Franc. lib. III. cap. 32. et lib. IV. cap. 9. unde illa verba, et narrationem cum subjuncta accepimus. Annos aliquot Buccellinus mansit armatus in Italia victorias suas persequens, et Italiæ totius subactionem cum Siciliæ quoque perficiens; expeditionem enim quam inceperat, Theodeberto regnante, ut certiores nos facit S. Gregorius, non ejus filio Theodebaldo, ut narrat Agathia (qui lib. I. et IIº. has easdem Francorum expeditiones in Italiam posteris tradens, Græcus homo, et longè a nostris regionibus dissitus veritatem historicam adamussim non novit) Theodebaldo deinde rege post Theodeberti mortem infeliciter confecit. Eo namque rege, ut S. Gregorius ait, et Bucellinus, cum totam Italiam in Francorum regnum redegisset, a Narsete interfactus est. His consona quoque tradit Procopius de Bel. Gothic. lib. III. cap. 33. Anno ejusdem belli XIIIIº. qui anno Æræ Xstianæ 549. respondet, ubi, maximam jam tunc agri veneti partem nullo negotio Francos occupasse, tradit, quæ lib. IV. cap. 24. repetit his verbis in latinum versis = Francorum rex Theodebertus sibi nullo negotio subdita fecerat nonnulla Liguriæ loca, Alpes Cottias, agrique Veneti maximam partem, propter quod Venetorum pauca oppida supererant, nam Romani maritima, Franci coetera occupaverant = Præterea cum Narses Justiniani Impris exercitum in Italiam trajecturus per Venetiam iter instituisset, et per nuncios Francorum ducibus ea loca tenentibus, transitum petijsset, Franci se id minimè permissuros responderunt; unde Narseti per loca mari proxima, navibus quoque, transvehendus fuit exercitus, Procop. ibid. lib. IIII. cap. 26. Et cum Valerianus Justiniani itidem Dux Veronam obtinere manu armata tentaret, ut exinde re infecta recederet, Franci ijdem coegerunt = regionem, ut inquit ex supradª versione idem Procopius eod. lib. cap. 33., sibi vindicantes, ut suam.

Quam verò possessª in nrã Subalpina Italiâ, et in Venetia præsertim, ante Gothorum regnum, et illis regnantibus, et Græco Impre, adepti fuerant Franci, eam, etiam Langobardis in Italia regnum tenentibus, continuasse non suboscurè innuit S. Gregor. Turonen. Hist. Francor. lib. IX. cap. 29. et apertè docet lib. X. cap. 3. ubi eam subjectionem, quam Sigiberto Francorum regi, qui anno 575. occisus est, vel tributum solvendo servaverant Langobardi eandem ejus filio Childeberto, missis legatis, sunt polliciti. cum an. 588. Childebertus II. rex patruo Gunteramno regi legatos direxisset S. Gregorium Turonen. Felicem Namneticum, et alios ad pacem inter ipsos firmandam, hæc fuit Felix coram Gunteramno nomine Childeberti =

Dei

=Depraecatur etiam (Childebertus Gunteramno) pietatem veram, ut ei solatium contra Langobardos tribuatis qualiter expulsi de Italia pars illa, quam genitor suus (Sigibertus) vindicavit vivens ad eum revertatur, reliqua vero pars per vrum unusqq. solatium Impris ditionibus restituatur. Quocirca non solum Galliam, quam Romano Imperio abstulerant Franci, linguam et voces variare latinas coegerunt; verum etiam ijs in regionibus, quas deinde suo subdidêre imperio, barbarum proprium eloquium latino immixuisse a verosimili non abhorret; quod Venetiæ nostræ, et huic quoqq. in illa provinciæ accidisse credere consentaneum est; cum præsertim in hac regione circa annum 555. ut ab Agathia in sua Hist.æ lib. II. certiores facti sumus, Cenetæ urbs; quam ipse κερεσαρ corrupto vocabulo appellat, Franci dominarentur, quam omnes sciunt parum a Forojuliensis provintiæ modernis arctioribus confinibus abesse –

Scriptoribus antelaudatis adstipulari quoque videtur Paulus Diaconus, qui quamvis in suæ gentis viribus et gloria extollendis totus agnoscatur, ideoque plura, quæ illis adversa a Francis contigerunt, et regni eorum a Carolo M. sublati historiam præsertim, silentio hac de causa prætermiserit; nihilominus De G. L. lib. III. cap. XI. Narsetem cum Gothis, et Francis bellum gessisse memorat, non equidem in Gallijs, quo nunquam exercitum ductavit Narses; lib. IV. cap. 3. Mimulsum ducem, Agilulfo regnante, insulam Comacinam S. Juliani Langobardos invadentibus Francorum tradidisse, et eod. lib. cap. 26. Montissilicis Castrum Langobardos invasisse, certe ab ijsdem Francis dominatum narrat qui Langobardis finitimi cum illis sæpiusq. armis contendebant, ut idem Diaconus pluribus in locis mentionem facit, quiq. haud dubie in subalpina Italia dominabantur Langobardis contermini, cum idem noster historicus eod. lib. IV. cap. 47. hæc scripserit = Rothari Rex Romanorum civitates ab Luna urbe Tusciæ universas, quæ in litore maris sitæ sunt, usque ad Francorum fines cepit. Opitergium quoque et civitates inter Tarvisium et Forumjulij positas pari modo expugnavit, et diruit = Cenetæ, quæ inter Tarvisium et Forumjulij jacet, Francis subditæ jam meminimus. Nec solum Langobardis accolæ in Italia loca quadam Franci tenuere, sed ab ijsdem Langobardis tributum annuum exigebant, quod remissum a Francis Agilulfo Langobardo regi memorat Fredegarius in Chronico ad annum 617. Et tunc mehercule cum Francorum regum virtus decrescere incæptans caput Majoresdomus illorum extollere passa est, quorum soboles deinde, tempore intercedente, Merovingios, ineptiores redditos, e solio Francorum deturbavit, Carolingisque regibus in Francia locum fecit. Quorum tamen primus Pipinus statim ac solium illud, inunctus Rex a Stephano Pont.ce anno 754; ascendit, antiquas cum Langobardis inimicitias exercere, et antiquum jus regni sui persequi cœpit; quod plenius, et abbundantius Carolus, exinde M. ejus filius consecutus est, cum victo Desiderio omne Langobardorum regnum suo subdidit imperio.

Hinc Salicam Legem majoribus nostris fuisse in usu necessario fatendum est, etiam antequam Carolus M. hic imperium, et in reliqua Italia obtineret; Francos enim, cum huc usque dominationem suam protulerint, et habitatores dominantes processerint, Legem quoque suam adtulisse consentaneum est asserere; quod Carolo imperante in usu fuisse certius affirmandum est. Et quamvis sæpelaudatus conterraneus noster Fontaninus in Exemplari Dissertatione Della Masnade pag. 5. hac lege usos Forojulienses nostros non liquere asserat, et Romanam tantum, Langobardam, et Bavaram eas servasse ex antiquis monumentis constare; nihilominus, cum Bajwariorum legem concedat hic viguisse (quam post Pippinum Italiæ, et Bojoariæ regem Carlomannus nepos ~~idem~~ Bojowariæ Rex, et Ludovici Germaniæ regis filius, proculdubio huc invexit; nam ei

nostram

nostram quoque Marcham Forojuliensem inter alias in dictionem traditam fuisse a patre Ludovico innuunt Annal. Bertin. ad annum 865. et confirmat Diploma ab ipso Carlomanno Pathæ nro Walperto. Actum ad Oting Curte regia VIII° idus Maij ind. XII. anno ejus III° in Bavaria, et in Italia II° anno Scilicet. 879. concessum) et hanc legem Bajwarijs, in quorum erant regno, Theodericus Francorum rex condiderit, Childebertus, et Chlotarius perfecerint, Dagobertusque omnes Franci reges reformaverint, ut ejus Legis prologus nos docet; cum Carolus M. Pippino filio suo Italiæ regi Epla ad eum missa anno 801. (quæ ad calcem Capitularis prostat in edit. Mediolanen. R.I. Scrip.) ut in Italia ejus Capitularis leges servarentur, jusserit, idemque Pipinus patris voluntati obsequens in suo Capitulari cap. 46. sanxerit, quod Romani omnia lege sua peragant, Langobardi sua, et coeteri Franca, proculdubio Francorum leges etiam in Forojuliensi provincia viguisse credendum est, cum sciamus Francos, et ut incolas, et ut dominantes in hac nostra subalpina Italia moram traxisse. Et præterea Salicas eadem enim erant leges Francorum, et Salicæ, et communi appellatione; et vigore eas praditas Ludovicus pius decrevit his verbis = Generaliter omnes admonemus, ut Capitula, quæ anno præterito legi Salicæ cum omni consensu addenda esse censuimus, jam non ulterius Capitula, sed tantum leges dicantur, imò pro legibus Salicis teneantur = Sed cur non Salicam Legem Forojulienses nostri a Francis acceperint, etiam ante Langobardam, si sermonem quoque et linguam ab ijsdem Francis accepêre, ut affatim exinde constabit?

Sed ad eam celebrem irruptionem accedamus, quæ non solum provincias hasce subalpinas, sed totam penè Italiam subegit. Omnes illam intelligunt a Carolo M. patratam quam ante illum pater ejus Pipinus quodamodo incoeperat, et qua labente sæculo octavo omninò a dominio Italiæ Langobardis ejectis, omnis Francorum imperium subire est coacta. Qua celebri victoria Carolus dominium, et possessionem quasi continuasse existimatur, quam Franci, ut dictum est, inire labente V° et incoeptante sæculo VI° visi sunt, in hoc nostro saltem Galliæ Cisalpinæ tractu.

His, ut mihi videtur, non abs re præmissis, cuique est obvium præsentire, quid ex narratis ad rem, de qua agimus, derivare, aut inferre mihi sit in animo. Nemo enim nescit, ejus gentis, eorumque hominum, qui regionem aliquam coloni inhabitare coeperint, sermonem, et voces, quamvis barbaras, feras, et insuetas, ab indigenis ipsis consuetudinis, et familiaritatis gratiâ facile excipi; et ut connubia, affinitatesque ferè contrahuntur, ita cum moribus lingua quoque vicissim permutatur, ita ut novi quoque coloni indigenarum mores pariter, et voces sibi adsciscant: unde illis et his propria lingua pedetentim transformetur, et evanescant, et in aliam quam nemo illorum antea noverat abeat. Hæc metamorphosis italis nostris, eorumque latinæ linguæ evenit, et moribus barbaris, ut diximus, Italiam nostram irrumpentibus. Cum autem plures barbarorum, inter se moribus, et lingua differentes, alijs, et alijs temporibus huc appulerint; quidam prædabundi nec moram diuturnam trahentes; quidam verò longius hisce regionibus incumbentes ita, ut eorum nepotes jam inter indigenas connumerari coepti sint; quidam aliorum imperio inservientes; quidam dominationem hic adeptam in alios exercentes, et imperium per sæcula proferentes, nulli est dubium, quin ij, qui longius incolatum suum hic produxerint, si præsertim dominationem inhabitationi conjunxerint, fortius, faciliusque latinæ linguæ, et morum corruptioni, et eversioni manum dedisse, ed ex propriæ barbaræ in eam comixtione novæ, nec antea in usu linguæ originem tribuisse —

Francos, vel Alanos è Gallijs huc huc progressos primùm esse, dispersosque per subalpinam Italiam ad habitandum eos fuisse supra innuimus; cum Gothos ante illos prædabundos sub Alarico Italia perpessa sit. Cum verò illi habitatores huc accesserint, istorum tamen Alarici inopinatus obitus ad Basentum fluvium, et Ataulfi ejus fratris et successoris in Gallias

processus

processus non diuturnam in Italiam mansionem fecit. Post hos Odoacer innumero Herulorum suorum exercitu stipatus Italiam incolendam dominandamque petijt, sed vix decimumtertium tyrannidis suæ annum expleverat, cum Gothus Theudericus vita et regno eum apud Ravennam expoliavit, Gothisque suis, annuente Costantinopolitano Impre Zenone, ejus regni in Italia fundamenta fecit; qui tamen, vix dum vixit Theodericus, quietam, et pacificam dominationem ibidem exercuerunt, hinc Constantinopolitanis Imperatoribus eos bello petentibus, hinc Francis Italiæ subalpinæ imperium sibi asserentibus. Hos Langobardi omine meliori sunt consecuti; Italiæ quidem major pars ipsorum dominationem subijt, et ad ducentos et amplius annos passa est, reliqua tamen, quæ a media declinat, Exarchis, Græcoque Impri parebat, et præterea in subalpina nostra, quam sibi Franci arripuerant, vel eorum Duces, quorum supra meminimus, moderabantur, vel a Langobardis ipsis pro ea tributum Franci reges, et domini, exigebant. Sed Langobardorum regnum, et Italia omnis Caroli M. felicitati, et virtuti inde cessit.

Cum plures barbaras nationes lingua et moribus inter se divisas Italiam nostram passam esse ex dictis constet, ex illis omnibus aliquam latinæ linguæ et moribus accessionem factam nemo ibit infitias. Sed cui potissimum ex his nationibus latinæ linguæ corruptionis in Italia causa præcipua tribuenda sit, cuique Italiæ linguæ præsentis origo potior sit adscribenda, disquirendum est. Alani, et Franci primi, et deinde Gothi, e Thracia, et Pannonijs effusi Italiam invasêre, nec a vero abhorret, primas ab illis barbaras voces latinæ linguæ adjunctas fuisse; cum præsertim non prædabundi solum (quod equidem parum ad latinum sermonem corrumpendum causæ attulisse existimandum est) sed dominatores regioni huic incubuerint, et habitatores, antiquis immixti, ut incolæ se gesserint. At hinc initium quoddam corruptionis, et primi in latinum sermonem a barbarie impetus, reverentia, et majestate Romani Imperij apud barbaros quoque vigentibus retusus, et moderatione quadam coerciti; eundem enim latinum sermonem sub ipsis Gothis in novibus legibus, in rescriptis, in contractibus, et morem eundem Romanum in vestibus, in magistratibus, et alijs in rebus a Theuderico religiosè servatum, Cassiodorus planissimè nos docet, et acta eorum temporum, quæ supersunt, testantur. Et insuper mutationes hæ, et variationes pedetentim, et sensim, sæculis interlabentibus fieri, non annorum quinquaginta spatio, aut minus, vel repentè prorsus converti omnes sciunt.

At illi, qui Gothicæ linguæ cum latina confusæ nostræ ~~Italicæ~~ originem tribuunt, vellem docerent me, quam linguam vel sermonem Gothi in Italiam invexerint; Non unum enim sermonem ipsis fuisse procerto existimandum est; propria etenim et nativa sua Scithyca, vel Hunnica eos usos fuisse nulli dubium, et insuper Græca, quam diuturno tempore Thracias inhabitando, et Cospolitanam urbem, Græcique Impis aulam, in qua Theudericus ipse altus et educatus est, cum plurimis Gothis frequentando, arripuerint necesse est; et præterea tertio quodam sermone inter Græcum, et Gothicum, et ex utroque mixtum eos usos fuisse a verosimili non abhorret, et in ea enim sumus disquisitione, in qua de origine et ortu tertij sermonis propter duorum commixtionem et confusionem agimus. Cum verò Gothorum incolatus quietus et pacificus parum temporis, non longo annorum spatio, Italiæ inhæserit, nec, qua lingua et sermone frequentius in Italia usi fuerint, liqueat, a commixtione eorum linguæ cum latina ortum Italicam duxisse, non ita facile pronunciandum est.

Gothos brevi annorum intercapedine, postquam Græcis in Italia imperium fuit, Langobardi sunt consecuti: Hisce in Italia regnum equidem diuturnius, et quod bina sæcula excesserit; at serius ab ipsis illud initum regnum, et post Sæculi VI. medietatem Imo eo sæculo labente firmatum est, cum jam latina lingua tota ab illo mutata passim barbariem infimam etiam in literis formandis præseferebat. Præterea non omnis ab ipsis Italia est occupata: Exarchatus, et magna Græcia Cospolitanis imperatoribus cum Sicilia obtemperabant, et Roma ipsa cum Romano Ducatu Græcos dominos reverebatur; ijdem etiam Istriæ omni, et Venetiæ, quæ

ad

ad mare sita erat, imperitabant. Nota ex nostro Diacono de G. L. lib. IV. Cap. 39. plusquam barbara
sævitia in Tassonem, et Cacconem fratres, Ducis nostri Gisulfi filios, quos amicè intra opitergij moe=
nia allectos proditor pfidus occidit Gregorius Patricius, qui illi Civitati Græci Imp.^{is} Heraclij nomi=
ne erat præfectus. Nec Graeci jus omne, et ditionem, quam in subalpina Italia initio Seculi VI:
vel antea invaserant, abjecerant penitus, ut supramemoratum est, Langobardisque concesserant.
Quamobrem cum Italiæ major pars alios dominos suspiceret, quàm Langobardos, cum quibus
nullam consuetudinem, aut amicitiam, imò perpetuum bellum, et inimicitias, quamvis aliquando
in speciem pacatis rebus, exerceret; cum linguam eorum et voces, ut barbaros ipsos fugeret,
et horresceret reliqua Italia, vel magno Pontifice Gregorió teste; vix mihi persuadeo ab eorum
eloquio, latino immixto, originem Italici præsentis derivari posse. Consuetudo enim mutua
intercedat necesse est, et gentium inter se commixtio et confusio, ut lingua quoque et mo=
res confundantur, et ex immixtione et confusione novus mos, et eloquium novum resultet.
Ad quod eadem ratio, quam in Gothis attulimus accedit; ipsi namque Langobardi, ut
Gothi, triplicem saltem linguam in Italiam progredientes adduxere; propriam barbaram ra=
tione originis, Græcam ratione Pannoniarum incolatus, et Græcorum consuetudinis, quibus
pecunia empti militabant, et ex illis conflatam tertiam, quam in Gothis quoque verosi=
militér agnovimus.

Ex his, quæ usque huc observata, et narrata sunt, et quæ in hanc eandem sententiam co=
piosé, et eloquentissime cumulavit alter in Italia literarum lumen Vir Cl. Marchio Scipio
Maffejus in sua Verona illustrata lib. XI; michi videre videor, non omninó recté, nec rationi
consentaneum fuisse, indubitantér asserere, et procerto obtrudere, originem a barbaris Gothis, et
ejusmodi barbaris Italiam linguam habuisse; quamvis et enim non eam inficias, ex eorum
sermone, et consuetudine non modicam passum depravationem latinum vulgare eloquium,
fœdatumque illarum barbara commixtione et insitione; quod etiam in politiori sermone,
quo leges, edicta, et cætera hujusmodi omni ævo conscribi mos fuit, evenisse, Gothorum
et Langobardorum ætate res scriptæque ad nos pervenerunt, nos certiores reddunt: nihilo=
minus funditùs corruptum, aut eversum, nec quidem Langobarda tempestate, arbitror fuisse
ita, ut præsentis Italici eloquij jam ortus aliquis, vel informis abortus subobscurè ariolari pos=
set. Hæc autem sententia tantoporè animo insedit meo, ut asseverantér pronunciare non dubi=
tem, nullum, qualiscumque exquisitionis eruditionis, et literaturæ virum, quamvis perspicacis,
et acuti ingenij, linguarumque, scientissime, voces, quibus tunc a latino sermone abhorrenti=
bus in communi eloquio, et vulgari Itali Gothis, et Langobardis mixti utebantur, interpretari,
aut intelligere nunc posse; non sermonis nostri Italici adjutorio velantiquioris destetique sci=
entia, nec si ad septentrionalia idiomata exotica confugiat; quamvis in quibusdam veré
barbaris vocibus, quæ in Gothicis, et Langobardicis legibus, eorum usus inutilis non sit. Nec im=
pudentér, aut impetu magis quam ratione me huic assertioni assensum præbuisse intel=
ligent, qui non ignorant, quantum a quibusdam Italis doctis viris laboris sit insumptum in
interpretandis Provincialis eloquij scriptoribus, et poetis præsertim; quam vis scriptores hi
pluribus sæculis Langobardorum ætatem consecuti sint, nec longius a sæculo duodecimo,
imó ad initium decimiquarti vixerint et scripserint, sermone tunc omnibus, saltem lite=
ratis viris in Italia optimé noto; quorum interpretes an verba et sensus Provincialium
nostris recté reddiderint, aliorum esto judicium. Hoc equidem certum est, nihil, vel minimum
in illis scriptoribus commentandis, aut vertendis subsidij a septentrionalibus lexicographis
illis interpretantibus suppeditatum esse. Quocirca nullus video, quomodo simul conjugi pos=
sint ambæ illæ assertiones, quæ a viris doctissimis tutó producuntur: Provinciale nempe elo=
quium Italicæ eloquentiæ patrem fuisse; et Italicarum vocum originem ob onomasticis tran=
salpinis petendam esse: si enim Provinciali Romantiæ linguæ Italica eloquentia originem
suam debet; quod ratione, et facto mihi quoque probatum est; sicuti ad Italicas origines
eruendas onomastica septentrionalia necessaria omninó prædicantur, ita quoque ad Pro=
vinciales scriptores interpretandos convenientia, et optima esse deberent; quod ita non
evenire res ipsa, et usus nos docet. —

Cum ex præmissis ratio potius dubitandi eliciatur, quàm cognitió certa, originem
Italicæ linguæ pandens, derivetur: constat nihilominus tali affectam depravatione fuisse

tunc

tunc latinam linguam, et ita confusione vocum barbararum vexatam, et penè eversam, ut desperata salute omninò jaceret, ultimum expectans interitum, cum ab alia exotica gente invaderatur. Quod, mea quidem sententia, Franci Carolo M. duce præstitere, cum hic Italiæ regnum e Langobardorum manibus abripuit, civitatibus hujus regni comitibus Francis, et Ducibus præfectis. Hæc de Italica lingua universim prolata sint, ut siqua exinde ad rem nostram, et de nostra Forojuliensi dialecto ad disquisitionem convenientia videbuntur, non longius inquirantur, nunc quæ de hoc nostro idiomate contigit animadvertere, deque ejus origine in medium exponamus.

Memoravimus supra, primos ex barbaris Francos Romanam ditionem ad Rhenum primo, deinde in Gallijs invasisse, et ibidem sedes suas, quæ adhuc vigent perpetuò firmasse et imperium. observavimus, labente sæculo V.o, vel VI.o ineunte, Francos, antequam, et dum Gothi in Italia regnum suum vix firmatum ab hostibus tutari nituntur, Italiam armata manu aucupisse, et nullo negotio, digladiantibus inter se Romanis, sive Græcis, et Gothis, subalpinas quasdam regiones occupasse, et venetiam præsertim, maritimis aliquot oppidis exceptis, cui Italiæ parti dominantes adhæsisse, Langobardorum etiam tempore, tributum saltem, vectigaliaque exigendo, probatum est. Francos verò post Langobardos, quos a regno expulerant, imperantes omni Italiæ incubuisse, et nostræ provinciæ præsertim, omnes sciunt.

Franci igitur primi hujus provinciæ invasores, et habitatores, et primi quoque suis tunc barbaris invectis vocibus latinum sermonem hic vigentem vexare, dilacerare, et foedare coeperunt Gothi inde in Italiam progressi; sed tam Francis in sua possessione manentibus, quod etiam præstitere, Langobardis regnantibus. Quantum barbarum vocum Gothi, et Langobardi huic provinciæ dederint, nescirem; cum vix aliquod verbum in dialecto nostra hodierna mihi occurrat. Francis igitur latinam linguam immutandi munus dimissum, quorum imperium exinde in hisce locis dicitur nunc, et saltem ab initio sæculi VI. usque ad X.m penè continuatum est. Ab his igitur corruptio latini sermonis, et ejusdem in alium novum conversio perfecta est cui Gothi, et Langobardi parum admodum contribuere vix . Ab illis propterea nostri idiomatis origo sincerior, et evidentior deducitur; cum enim illi continuati coloni indigenis nostris quatuor, et amplius sæculis convixerint, dominatique eodem tempore plerumque fuerint, suam linguam, et voces barbaras huc invexisse, et latinam inde, non omninò tamen, exulare coegisse procerto existimandum est. Et mehercule lingua, qua subditi Francorum regni in Carolinorum regnum imperio nono sæculo vulgo utebantur (ex quibus Italos quoque et nostram provinciam præsertim fuisse nemo nescit) tota jam ab illa, quamvis senescente, effoeta, et depravata, quæ sequioribus Romani imperij cadentis annis vigebat, mutata, et inversa erat immò defecerat omninò, si paucula verba excipias, latina lingua in vulgari sermone, novusque sermo ex barbaris, et latinis vocibus, illorum fero accentu detortis, Francorum imperium omne, et Italiam in eo occupaverat.

Ex Nitardo dottiss. Cangius in Præfatione ad Glossarium infimæ latinitatis Cap. 36. vulgaris hujuscemodi sermonis specimen adducit, quod ex illo plures quoque observavere; Foedus hoc est, sive pactum inter Ludovicum II. Pij filium, et primum Germaniæ Regem, cum Carolo II. ejus fratre, Calvo agnominato, sancitum et percussum.

Sacramentum Ludovici Carolo factum lingua Francica, vel, utalij, Romana; cum e contra Carolus Teutisco sermone suum effudisset Sacramentum; quod utrisque populus et subditi simili modo præstitere.

Pro Deo amor, et pro Christian poblo, et nostro comun salvament, dist di en avant, in quant Deus savir et podir me dunat, si salvarejo cist meon fradre Karlo, et in adiutha, et in cadhuna cosa, sicum om per dreit son fradre salvar dist, in o quid il mi altre si fazet, et ab Ludher nul plaid unquam prindrai, qui meon vol cist meon fradre Karle in damno sit.

Sacramentum populi Carolo subjecti Ludovico eidem præstitum eadem lingua.

Si Lodwigs Sagrament, que son fradre Karlo jurat, conservat, et Karlus meo Sender de suo part non lo taint, se jo returnar non lint pois, ne jo ne veuls cui eo returnar, nit pois in nulla adjudha contra Lodwig nun si iver

Hæc Cangius ipse, verbis ab eo sæculo, ut ipse existimat, petitis, sic interpretatur.

Pro Dei amore, et christiano populo, et nostro communi salvamento, in antea, in quantum Deus sapere

sapere, et posse mihi dederit, salvabo hunc meum fratrem Karolum, et in auxilio, et in unaquaque causa, ut homo per drictum suum fratrem salvare debet, in eo quod ille mihi alter faceret, et cum Lothario nullum placitum unquam capiam, quod mea voluntate huic meo fratri Karolo in damno sit.

Si Ludovicus Sacramentum, quod suo fratri Karolo jurat, conservat, et Karolus meus Senior ex sua parte non illud tenet, si ego retornare non possim, vel nolim ad eum retornare, in nullo auxilio ei ero contra Ludovicum.

Qui in Italicam nostram linguam pacta hæc translata cognoscere cupiat, Doctiss: nostri Fontanini librum Eloquent. Ital. 1.° adeat cap. 5, ubi, facta cum Exotico textu, et Latina interpretatione adlatis collatione, an fidelissime verba, et sensus interpretaverit, dijudicabit. –

Ut tunc in Francorum provincijs, hisce pactis testibus, ita in nostra hac Forojuliensi regione, ut pote tunc Francis subdita, eundem viguisse vulgarem sermonem, omnino mihi persuasum est. – Adhuc enim in nostra Forojuliensi dialecto plures in dictis pactis prolatæ voces, et eædem nulla mutatione variatæ dignoscuntur, quodquoq. laudatus Fontaninus animadvertit, et præterea quædam, quæquidem a nostris modernis vocibus differunt, sed paullulum, vel pronunciatione, vel literæ unius detractione, vel adjectione diversæ; quam mutationem sæcula anteacta in nostra dialecto effecerunt –

Et ut quæ asseruntur, manifesta, et aperta ijs præsertim, qui non sint ex nostratibus, fiant, prius quæ nulla mutatione variata hisce in Sacramentis pura Forojuliensis idiomatis verba leguntur, proferam –

Amor, quod a latinis quoque, sed. o. ut ajunt, aperta ab ipsis profertur, o. vero clausa a nostris pronunciatur; christian, comun salvament, in quant, Itali omnes intelligunt; cist, alias a quibusdam nostris pronunciatur chist, hunc scilicet, Italis, questo; fazet, alias a quibusdam nostris fazès, italis, facesse; plaid, lis, litigium, durat adhuc vox hæc in nostris tribunalibus; sagrament, jurat, nostri -j. longum, ut Franci sono z. lenioris pronunciant; part, latinis, pars; pois, latinis, possum, a nostris more Francorum dyphtongus. oi. profertur in oe. poes.

Afferam inde quæ paullum varia hic habentur ab eadem nostra pronunciatione, et scriptura, quibus diuturnum tempus in nostra dialecto finales aliquas literas detrivit, quæq. tunc, ita, ut in adlatis pactis, scripta, et pronunciata ab antiquissimis nostris fuisse nullus dubito. D'ist di en avant, latinis ab hac die in posterum, ist enim pro chist, et istu ab aliquibus nostris, ut supradictum est; di, omnes nostri pro dies; en avant, a nostris in devant, Italis per l'avvenire; savir et podir me durant; Forojulienses nunc, savè, et podè me done; si salvarejo meon fradre Karlo, nos nunc, si salvarajo mio fradi Carlo, italis, sapere e potere mi dona, così io salverò mio fratello Carlo; adjutha, nos nunc adjuth, italis, ajuto; sicum om per dreit, nos nunc, sicu om per dreit, scilicet sicut homo de jures; Lodwigs, nos nunc Loduvì; de suo part no los taint, se jo returnar no lint pois, hæc eadem ita nunc Forojulienses, de so part no lo ten (dyphtongari. ut Franci pro. e. pronunciantes, et rejecta finali) se jo retornà no lin poes, quod italice, per sua parte non lo mantiene, e se io ridurre non lo posso; ne jo ne veuls cui eo returnar, nostri nunc ita, ne jo vuei con lui retornà, italis, ne io voglio essere con lui, ne in alcun ajuto contro Lodovico andare –

Cum primum in hæc Sacramenta incidi; quadam sum admiratione perculsus, quod post tot sæcula, quæ in cætera Italia mores, et linguam novaverunt ita, ut hæc antiquata a nullis pene nunc cognoscantur, adhuc tamen in nostra hac provincia usus quidam vigeret, notioq. talis ejus hic inesset sermonis antiquissimi, ut plures in ijsdem voces ex nostris agnoscerentur, imo pene tota essent Forojuliensibus nostris vocabulis enunciata, si latina quædam demas. sed mirari, et obstupescere destiti, cum mihi serio cogitanti provincia nostra alienigenarum comercijs omniævo expers quasi obversata est, quibus sermones corrumpuntur, et variantur, et præterea quamvis aliquando externi huc accesserint, nihilominus tenacissimos Forojulienses nostros antiquorum morum ita semper fuisse animadverteram, ut ab his facile ex-

-tra

exteris mores, vel lingua non admitterentur; quod inter alios in nostris Glemonensibus observare contigit. In horum nobile, frequens, et antiquum oppidum Municipium ex Italicis populis plurimi, et Tuscorum præsertim, factionibus Guelforum et Gibellinorum, vel Nigrorum, et Alborum notissimis eos impellentibus; veluti in quietis et pacis portum se receperant sæculo XIII° labente, et ineunte sæculo XIIII°, totq. huc confugerant ex hisce Italis exulibus, ut Raymundus Patha ad exterorum multitudinem quotidie affluentem cohibendam, edicto anno 1298. proposito, jusserit eos exinde expellendos; nihilominus tamen a Tuscorum illorum contubernio, et aliorum Italorum consuetudine Glemonenses illæsum intactumq. sermonem Forojuliensem servarunt, nec Tuscis vocibus, aut alijs inter suas locum aliquem dederunt; quod ex eorum antiquo adhuc, et vere Forojuliensi idiomate manifeste deprehenditur. Qua ratione antiquissimum sermonem nostrum purum et incontaminatum, ut novem ab hinc sæculis, cum conderetur, erat in usu, adhuc nostro ævo durare comperi.

Hoc autem nostrum idioma per partes cum perpenderem, omne vel latinis puris putis, vel paullulum inversis vocibus, vel Francis compactum mihi visum est, si illa verba demas, quæ politioris sermonis et venustioris recens studium, et cum venetis constans consuetudo, et animus conjunctus, et res ab aliquo tempore invexerunt. Quæ cum ita facile a rustica plebe, præsertim in provincia morum antiquorum tenacissima, non sint excepta, in ejus plebejo et vulgari sermone antiquas facilius voces invenire, et plerasq. latinas omnino effari, sæpe animadverti. Ut autem apud eos, penes quos nullus nostri sermonis usus, aut notitia, et apud nostros quoq. Forojulienses, qui dijudicare facilius possunt, observationes hæ meæ, et assertiones apertius innotescant, et aptius intelligantur, probenturq. cum onomastico Forojuliensi manum dare plurimum temporis, et ocij, nec minus tædij perspicerem futurum, Dictiones plerasq. et voces, tum latinas, tum ex antiquo Franco sermone expicatas, ordineq. literarum dispositas huc tumultuaria collectione advocavi; ut exinde quid de tota nostra Forojuliensi lingua, et ejusdem origine sit judicandum, agnoscatur, et an vere ex latino sermone eam, et ex Franco ortum suum traxisse probabili, et convenienti judicio pronunciaverim.

Voces Latinæ Forojuliensi Dialecto.

Latinas voces, quibus Forojulienses adhuc utuntur, quasq. hic raptim collegi, in tres Classes
partire visum est potius, quam eas omnes literarum serie disponere, ut facilius, et
expeditius res conspiciatur. In Iam autem Classem verba, quæ eandem, nullam de=
truncationem, aut inversionem passæ, servarunt literarum identitatem, et sonum
in pronunciatione fortasse eundem, qui Romano ævo erat in usu, conjiciam. In IIa
quæ detruncata tantum aliquibus literis, vel Syllaba in terminatione, vel in initio
sunt, succenturiabo. In IIIa deniq. ea, quæ detruncata non solum, sed etiam inversa,
et ad usum barbara consuetudine aptata fuere, legentur.

Iæ classis sunt.

Alpes. For. Alpes — Animal. For. Animàl — Aer. For. Aer. — An? adverbium interrogandi. For.
An — Atrox. For. Atròx — character. For. caracter — chartis For. Chartis — Cadaver. For. cadaver —
Calix. For. Calix — Capax. For. capàx — Cimex. For. Cimex — Consul. For. consul — Cunæ. For. Cuna —
December. For. December — Tu Das. For. Tu Dàs — Dispar. For. Dispàr — Exemplar. For. Exemplàr —
Falx. For. Falx — Famul. verbum antiquum Ennij pro famulus. For. Famul — Fulmen. For. Fulmen —
Felix. For. Felix — Ferox. For. Feròx — Lux. For. Lùx — Larix. For. Larix — Lex. For. Lex — Liber.
For. Liber — Lacer. For. Lacer — Meretrix. For. Meretrix — Miser. For. Miser — November. For.
November — Nos. For. Nos — Nostri. For. Nostri — october. For. october — Pestifer. For. Pestifèr —
Papaver. For. Papaver — Par. For. Pàr — Passer. For. Passer — Pax. For. Pàx — Pecten For. Pecten.
Pulver. For. Pulver — Radix. For. Radix — Rapax. For. Rapàx — Simon dormis? For. Simòn
dormìs? — Sagax. For. Sagàx — Scomber. For. Scomber — September. For. September — Sal. For.
Sàl — Tribunal. For. Tribunàl — Tenax. For. Tenàx — Tener. For. Tener — Vestri: For Vestri —
Vox. For. Vòx — Videstu? For. Videstu? — Vos. For. Vos — Vas. For. Vàs. Velox. For. Velòx — Ve=
rax. For. Veràx — Vivax. For. Viviàx — Vorax. For. Voràx — His adde ferè omnia verba,
quæ desinent in OR. ut Calor. For. Calòr — Amor — Honor — creditor — Debitor — Assessor —
coadiutor — Creator — Curator — Desertor — Doctor — Elector — Exterior — Genitor — Habitator —
Humor — Imitator — Impostor — Insidiator — Liberator — Litigator — Livor — Peccator — Poste=
rior — Anterior — Pejor — Professor — Redemptor — Color — Favor — Furor — Splendor — Tinc=
Dolor — Foetor — Terror — Fervor — Sartor — Pictor — Liquor — odor — Major — Minor — Ju=
tor — Conservator — Rumor — Horror — Inventor — Cantor — Incisor — Imperator — Pastor —
Vigor — Textor — Auditor — Tumor — Agricultor — Arator — Rigor — Senator — Stupor —
Successor — Valor, et hujusmodi; quæ plurima ipsissima sunt latina verba, solo pro=
nunciationis sono ab hodierna latina prolatione differentia in nro vulgari Forojuli=
ensi sermone; ultimam enim syllabam accentu gravi super. O. pronunciamus, et
insuper ipsam O. ut ajunt, clausam proferimus —

IIæ classis sunt.

Assuefactus. For Assuefact — Attentus. For. Attent — Avarus. For. Avàr — Auditorium. For.
Auditori — Augurium. For. Auguri — Abortus. For. Abort — Adjutorium. For. Jutòri — Adjur
tatus. For. jutat, et judat — Aemulus. For. Emul Æqualis. For. Anal — Æstivus. For.
Estiv. Allium. For. Aj — Altare. For. Altàr — Amarus. For. Màr — Amovere. For. Amo=
vè — Amove. For. Amov — Antiquus. For. Antich — Apes. For. As — Arare. For. Arà — Ardere.
For. Ardè — Area. For. Aree — Argumentum. For. Argument — Artificium. For. Artifici —
Asciare. For. Asuà — Asparagus. For. Sparg — Assisto. For. Assist — Abusus. For. Abus — Abyssus.
For. Abis — Adversarius. For. Adversari — Advocatus. For. Advocàt — Afflictus. For. Afflict —
Alimentum. For. Alimènt — Anellus. For. Anèl — Antiquarius. For. Antiquàri — Areas. For. Are —
Aurum. For. Aur — Balsamum. For. Balsam, et Balsim — Barbatus. For. Barbat — Barbarus.
For. Barbar — Beatus. For. Beat — Benevolus. For. Benevol — Beneficus. For. Benefic —
Benignus. For. Benign — Bitumen. Bitum — Bonus. For. Bon — Bos. For. Bò — Brutus. For.
Brut — Carbonarius. For. Carbonar — Casus. For. Càs — Circuitus. For. Circuit — Civilis. For. Civil.
Commeatus. For. Commeat — Contentus. For. content — Corpulentus. For. Corpulent — Crudus. For.
Crud — Comparere. For. comparè — Callus. For. Cal — Calvus. For. Calv — Castus. For. Cast — Cen=
tenarius, se numerus. For. centenàr — Certò & certus. For. Cert — Cibaria, Cibarie — Circulus.
For.

For. Circul, et Cercli; ut Franci — Clarus. For. Clar — Coagulatus. For. Caglat — Columbarium. For. 7
Columbàr — Contrastare. For. Contrastà — Coralium. For. Coral — Crepare. For. Crepà — Cucus. For.
Cuc — Culus. For. Cul — Debilis. For. Debil — Deliberatus. For. Deliberat — Delicatus. For. Delicat —
Desertum. For. Desert. — Desiderium. For. Desideri — Destinatus. For. Destinat — Diluvium. For.
Diluvi — Dubiosus. For. Dubios — Dæmonium. For. Demone — Damnum. For. Dam — Debitum. For. Debit
Decretum. For. Decret — Delictum. For. Delict — Delirium. For. Deliri — Dentale vomeris aratorij.
For. Dental — Dies. For. Di — Dilectus. For. Dilect — Dispendium. For. Dispendi — Dispoliatus.
For. Dispojat — Disturbare. For. Disturbà — Dare. For. Dà — Dat. For. Da — Donum. For. Don — Durus. For. Dur — Dissipare. For. Dissipà — Ducere. For. Dù — Exercitum. For. Exercit — Extenuatus.
For. Extenuat — Exterminium. For. Extermini — Extirpatus. For. Extirpat — Ebrius. For. Ebri, et
Evri — Emolumentum. For. Emolument — Examen. For. Exam — Excidium. For. Excidi —
Exercitus. For. Exercit — Expectorare. For. Spectorà — Familiaris. For. Familiar — Famosus.
For. Famos — Fastidium. For. Fastidi — Fatalis. For. Fatal — Fidelis. For. Fidel — Flagellum.
For. Flagel — Fænile. For. Fenil — Foramen. For. Foram — Fragilis. For. Fragil — Frænum. For.
Fren — Fraxinus. For. Fraxin — Fulminatus. For. Fulminat — Fumus. For. Fum — Fundamentum
For. Fundament — Furiosus. For. Furios — Fusus. For. Fus — Februarius. For. Febràr — Ficus.
For. Fic, et Fi — Filum. For. Fil — Finire. For. Finì — Finis. For. Fin — Flatus. For. Flat —
Floreus. For. Flor — Floridus. For. Florid — Flumen. For. Flum — Fænum. For. Fen —
Forare. For. Forà — Fracidus. For. Fracid — Fructus. For. Fruct — Friare. For. Frià, et Freà
Gallinarium. For. Gallinàr — Generalis. For. Genèral — Generosus. For. Genèros — Genialis
For. Genial — Grameo. For. Gramè — Granum. For. Gran — Gratiosus. For. Gratiòs —
Grumus. For. Grum — Gulosus. For. Gulos — Glando. For. Gland — Glires. For. Glirs —
Glutire. For. Glutì. Gravidus. For. Gravid — Gravis. For. Grav — Grillus. For. Grij — Gustare.
For. Gustà, Habilis. For. Habil — Habitus. For. Habit — Hamus. For. Ham — Homicidium.
For. Homicidi — Honorarium. For. Honorari — Honoratus. For. Honorat. Horrendus. For.
Horrend. Horribilis. For. Horribil — Hortus. For. Hort — Humilis. For. Humil. Hortulanus. For. ~~Hortulan~~ — Homines. For. Homin, et Homins — Impedimentum. For. Impediment — Incomodum. For. Incomòd — Inconsolabilis. For. Inconsolabil. Infidelis.
For. Infidèl — Infructuosus. For. Infructuòs — Ingratus. For. Ingràt — Intolerabilis.
For. Intolerabil. Invidiosus. For. Invidios — Inutilis. For. Inutil — Idolum. For. Idol —
Inexpertus. For. Inexpert — Ingenium. For. Inzèn — Inimicus. For. Nimi. Juramentum.
For. zurament — Jurare. For. Zurà — Inclinare. For. Inclinà — Judicium. For. Judici —
Justus. For. Just — Liberalis. For. Liberàl — Licentiosus. For. Licentiòs — Lacus.
For. Lac — Laicus. For. Laic — Laudare. For. Laudà — Laudabilis. For. Laudabil —
Legitimus. For. Legitim — Legumen. For. Legùm, et Leùm — Lilium. For. Liliù —
Longus. For. Long — Luminare. For. Luminà — Malitiosus. For. Malitiòs — Mansuetus. For. Mansuèt — Mare. For. Mar — Medicamentum. For. Medicamènt —
Memoriale. For. Memoriàl — Mendicus. For. Mendic — Meritum. For. Merit —
Minutus. For. Minùt — Momentum. For. Momènt — Monstrum. For. Mostru — Multitudo
For. Multitùd — ~~Malignus. For.~~ Malign — Mantile. For. Mantil — Manus. For. Man
Masculinus. For. Masculin — Maxillaris dens. For. Maxillàr — Medicus. For. Medi, et
Miedi — Metallum. For. Metal — Necessarius. For. Necessari — Negotium. For. Negotì — Nasus. For. Nàs — Navis. For. Nav — Negare. For. Neà — Nervus. For. Nerv —
Nidus. For. Nid — Nomen. For. Nom — Nudus. For. Nud — Numerus. For. Numer —
Nutrimentum

Nutrimentum. For. Nutriment – Obstinatus. For. obstinat – Odium. For. odi – Officialis.
For. Official – Ornamentum. For. ornament – Otiosus. For. Otiòs – ocium. For. oci –
operarius. For. operàri – Oraculum. For. Oracul – Ordinarius. For. Ordinari – Pactum.
For. Pact – Pavimentum. For. Paviment – Penbum. For. Pen – Perfidus. For. Perfid.
Perversus. For. Pervers – Pessimus. For. Pessim – Planus. For. Plan – Precipitium.
For. Precipiti – Pretextum. For. Pretext – Privilegium. For. Privilegi – Pugnus. For.
Pugn – Pulpitum. For. Pulpit – Pallidus. For. Pallid – Palus. For. Pal – Panicum.
For. Panic – Panis. For. Pan – Partus. For. Part – Patibulum. For. Patibul – Pe-
dalis. For. Padal, et Pidal – Pejorare. For. Pejorà – Picus avis. For. Pic – Pinus.
For. Pin – Planeta. For. Planet – Plenus. For. Plen – Politus. For. Polit – Popu-
lus arbor. For. Poul – Populus. For. Popul – Pratum. For. Prat – Proles. For. Prole
Propositum. For. Proposit – Pulex. For. Pulx. Qualis. For. Qual – Quando. For.
Quand – Quantus. For. Quant – Rabies. For. Rabie – Radius. For. Raj – Ran-
cidus. For. Rancid – Rarus. For. Ràr – Rastellum. For. Rastèl – Refugium. For.
Refugi – Regimentum. For. Regimènt – Remus. For. Rem – Reta. For. Ret – Rivus.
For. Riu – Ructus. For. Ruct. Saccus. For. Sac – Scalpellum. For. Scalpèl – Scele-
ratus. For. Scelerat – Singularis. For. singular – Stramen. For. Stram – Seculum. For.
Secul – Sacratus. For. Sacrat – Sacrificium. For. Sacrifici – Sacrilegium. For. Sacrilegi.
Sacrare. For. Sacrà – Salarium. For. Salari – Sanguis. For. Sang – Sanus. For. San.
Sarculus. For. Sarclùs – Sarrire. For. Sarrj – Scabellum. For. Scabel – Scrinium. For.
Scrin – Scutum. For. Scut – Secretum. For. Secret – Sensus. For. Sens – Sepelire.
For. Sepeli – Septimus. For. septim – Serenus. For. Seren – Seram. For. Sèr – Sin-
cerus. For. Sincer – Soldus. For. Sold – solus. For. sol – Spectaculum. For. Spectacul.
Spica, et spicus. For. Spi – Spinus. For. Spin – Spiritus. For. Spirit, et Spirt – Stabili-
mentum. For. Stabiliment – Status. For. Stat – Stipendium. For. Stipendi –
Strepitus. For. Strepit – Suber. For. Sùr – Subitus, subito. For. Subit – subtilis.
For. subtil – Sucus. For. Suc – Superlativus. For. Superlativ – Supplementum.
For. Supplement – Suspirium. For. suspir – Susurus. For. Susùr – Sicut. For. sicu.
Temerarius. For. Temerari, et Temerariu – Tædium. For. Tedi – Talentum. For. Ta-
lent – Talis. For. Tal – Tanti; Tantus, Tantò; Tantum. For. Tant – Tardus. For. Tàrd –
Taurus. For. Taur – Tectum. For. Tect – Temperamentum. For. Temperamènt – Ter-
remotus. For. Terremòt – Terrenus. For. Terrèn – Territorium. For. Territòri – Testa-
mentum. For. Testamènt – Testimonium. For. Testimòni – Tofus. For. Tof – Tonitru.
For. Ton – Torcular. For. Torcul – Transitus. For. Transit – Triangulum. For. Trian-
gul – Tributum. For. Tribut – Trifolium. For. Trifoi – Tristis. For. Trist – Tugurium
For. Tuguri – Tumultus. For. Tumult – Turbulentus. For. Turbulent – Tyrannus.
For. Tyran – Volubilis. For. Volubil – Vagabundus. For. Vagabund – Vestimentum.
For. vestiment – vult. Ital. vuole. For. vul – Velint. Ital. vogliono. For. Uelin –
Vacuus. For. vacu – Vagire. For. vaj – Vallis. For. Val – Vanus. For: Van. Varius.
For. Vari; et variu – Vasius. For. vasc – Vastus. For. Vast – Velum. For. Vel – Verus.
For. Ver – Vestitus. For. Vestit – Vialiss. For. Viàl – Victus. For. Viet. Vilis. For.
Vil – Viscum. For. Visc – Vitis. For. Vit – Vitium. For. Viti – Vivarium. For.
Vivàr – Vivus. For. Viv – ultimus. For. Ultim – Unicus. For. Unic – Universus. For.
Univers – Unus. For. Un – Vocabulum. For. vocabul – Volatilis: For. volatil –
Volumen. For. Volum – Votum. For. Vot – Votivus. For. Votiv – Usurarius. For.
Usurar. Usus. For. Us – Usufructus. For. Usufruct – Utilis. For. Util – Zelus. For.
Zel – Zephyrus. For. Zefir – Antonius, Fulvius, Valerius, et similia For. Antoni;
et Antoniu, Fulvi, et Fulviu, Valeri; et Valeriu ec. Plurales vocum omnium, quæ lati-
nis in . ones . desinunt, ut Actiones, Devotiones, Orationes ec. Forojuliensibus synco-
pantur,

syncopantur, dempta tantum finali E; ut Actions, Devotions, Orations ec. Infinita denique præsentis temporis verborum ferè omnium, quæ latinis in RE desinunt, Forojuliensibus nostris, dempto tantum RE terminantur, vocali ultima accentu gravi notata, ut Amare, Amà; videre, vidè; sentire, sentì, et hujusmodi —

III.ᵃ Classis sunt.

Ascia. For. Asce — Aura. For. Aure — Aurora. For. Aurore — Asinus. For. Asin — Aestas. For. Astat — Agger. For. Arzer — Amator. For. Mador, pro Amador — Amurca. For. Morchie — Antæ. Ital. Pilastri di porta, o finestra. For. Antÿ — Antiquitas. For. Antichitat — Antrum. For. Andri — Aprilis. For. Avril. Arator. For. Arador — Arbitratus, us. For. Arbitraż — Arbor. For. Arbol, et Arbul — Armatura. For. Armadure — Aspergo. For. Spergòt — Avia. For. Ave — Bestia. For. Bestie — Bima de pecude biennali For. Bime — Bulga. For. Bolze — Caballus. For. Caval — Campus. For. chiamp — casa. For. chiase — cautela. For. cautele — Cera. For. Cere — Cisterna. For. Cisterne — Clementia For. Clementie — cliens. For. Client — Clima. For. clime — Confusio. For. Confusion — Contantia. For. Contance — Continens. For. continent — Crusta. For. Croste — Culcitra. For. Coltre — Cirindela. Ital. Lampada. For. Cirindèl — Cerebellum. For. Cervel — Cinis. For. Cirise — Cithara. For. Cithare — cludere antiq. For. Cludi — Clastrum ant. For. Clastri — Coda ant. For. code — Colostra. For. Cojostre — Comparare. For. comperà — Clepere ant. For. Clupì. Concipere. For. Concipì — Credere. For. Cradì — Cubile. For. Cuvil — Carbunculus. For. Cabroncli — Defectus. For. Defiet — Delicia. For. Delicie — Desperatio. For. Desperation — Differentia. For. Differentie — Difficultas. For. Difficultat — Diffidentia. For. Diffidentie — Digestio. For. Digestion — Dignitas. For. Dignitat — Diligentia. For. Diligentie — Discordia. For. Discordie — Discretio. For. Discretion — Distantia. For. Distantie — Distinctio. For. Distinction — Divisio. For. Division — Doctrina. For. Doctrine — Diminuere. For. Diminuì — Disperdere. For. Dispierdi — Dualis. For. Doal — Duplum. For. Dopli — Electio. For. Election — Emplastrum. For. Emplastri — Exemplum. For. Exempli — Exemptio. For. Exemption — Ejulare. For. Cizilà — Eruca. For. Ruje — Excaldatus. For. Scaldat — Excludere. For. Escludi — Excursari. For. Scorsà — Facilitas. For. Facilitat — Facultas. For. Facultat — Falsitas. For. Falsitat — Falco. For. Falcon — Fascia. For. Fasce — Figura. For. Figure — Foculare. For. Fogulàr — Fraudus. For. Fraud — Frequentia. For. Frequentie — Frumentum. For. Forment — Fungus. For. Fung, et Fong — Faba. For. Fave — Jocosus. For. Fezòs — Formica. For. Formie — Frixorium. For. Frissorie — Fuscina. For. Foscine — Glacies. For. Glace — Glacitus. For. Glazat — Gloria. For. Glorie — Gingiva. For. Zinzive — Gloria. For. Glerie — Glomus. For. Glimuz — Gramium. For. Grim — Gutta. For. Gotte — Habilitas. For. Habilitat — Habitatio. For. Habitation — Hedera. For. Hedere — Hereditas. For. Hereditat — Imitatio. For. Imitation — Impotentia. For. Impotentie — Inclinatio. For. Inclination — Inconveniens. For. Inconvenient — Inflatus. For. Enflàt — Iniquitas. For. Iniquitat — Intentio. For. Intention. Justitia. For. Justitie — Intricatus. For. Intrigat — Juvamentum. For. Zovament — Juvare. For. Zovà — Ingeniculari. For. Inzenoglassi — Intricare. For. Intrigà — Lana. For. Lane — Libertas. For. Libertat — Lucerna. For. Lucerne — Letamen. For. Ledam — Lancea. For. Lance — Lens. For. Lint — Libra. For. Lire — Lingere. For. Lenzi — Lingua. For. Lenghe — Luminare. For. Luminà — Latrare. For. Ladrà — Maturus. For. Madùr — Mutare. For. Mudà — Malediction. For. Malediction — Malignitas. For. Malignitat — Mania. For. Manie. Medicina. For. Medisine — Medulla. For. Medolle. Mixtura. For. Mixture — Mulier. For. Mujèr — Melior. For. Mejòr — Maceria. For. Maserie — Masculus. For. Mascli — Mederi. For. Medeà — Menda. For. Mende — Minaciæ. For. Manacis — Missus. For. Mès — Molitura. For. Moldure — Moneta. For. Monede

Morticare.

Morsicare. For. Morseà — Morticinus. For. Mortisin — Muriaticus caseus. For. Muriot — Necessitas. For. Necessitat — Nobilitas. For. Nobiltat — Natare For. Nadà — Nates. For. Nadies — Naulum. For. Nauli — Notarius. For. Nodàr — Nutrire. For. Nudrì — Notare. For. Notà tam scribere quam signo notare — Obédientia. For. Obendientie — Obligatio. For. Obligation — Obscuritas. For. Obscuritat — Occasio. For. occasion — Obligare. For. Obleà — Obligatus. For. Obleàt — Patientia. For. Patientie — Patria. For. Patrie — Pictura. For. Picture — Portio. For. Portion — Præsens. For. Presint — Pulsus. For. Pols — Palas. For. Pale — Palea. For. Pae — Pascere. For. Pasci — Pastura. For. Pasture — Pertica. For. Piertie — Plaga. For. Plae — Planta. For. Plante — Pollicare. For. Polleàr — Pullejacens. For. Pullàz, et Pullez — Pangere. For. Punzi — Ponere. Poni, et Pogni — Regula. For. Regule — Religio. For. Religion — Rupticia terra. For. Ruptiis — Rumpere. For. Rompi — Ridère. For. Ridi — Russus. For. Roseat — Refutare. For. Refudà — Resex. For. Risiz — Resina For. Resine — Rosa. For. Rose — Rugire. For. Rugnì — Runco. For. Roncòn — Runcina. For. Roncèe — Ruscus, Rusculus. For. Ruscli — Ruta. For. Rude — Saliva. For. Salive — Sanitas. For. Sanitat — Scala. For. Schiale — Scoria. For. Scurie — Simplicitas. For. Simplicitat — Spongia. For. Spongie — Sponsa. For. Spose — Sabulum. For. Savalon — Scopæ &c. For. Scops — Sculponea. For. Scuffons — Salictum. For. Salect — Sanguisuga. For. Sangsughe — Scrofa. For. Scrove — Scutella. For. Scudelle — Semita. For. Semide — Serra. For. Sierre — Seta. For. Sede — Sibilare. For. Sivilà — Sibilus. For. Sivil — Socculus. For. Zocul — Solari. For. Sosolà — Spina. For. Spine — Sporta. For. Sporte — Statua. For. Statue — Sternutare, For. Sternudà — Subula. For. Suble — Squassare. For. Schiassà — Tortilio. For. Tortijon — Temperare. For. Temprà — Tabula. For. Taule — Tacere. For. Tasè — Toxicum. For. Tuessi — Trabs. For. Traf — Transmontanus. For. Tramontan — Transversus. For. Travers — Trica. For. Intrie — Tulere antiq. For. Tueli — Turturilla. For. Tortorelle — Tussis. For. Tos — Ulmus. For. Olm — Vanitas. For. vanitat — Uva. For. Ue — Vagina. For. uaine — Vendere. For. Vendi — Vesica. For. Vesie — Vespa. For. Gespe — Vicia. For. Vece — Vicinus. For. Visin — Vigilia. For. Vilie — Vimen. For. Vimine — Vindemia. For. Vendeme — Viriculum. For. Verigule — Unctura. For. Uncture — Unguentum. For. Unzint — Urtica. For. Urtie — His adde præterea voces eas, quæ plures Lrām. I. in D. permutare consueverunt, ut Invitare. For. Invida, — Potes ꝺ possum. For. Podès — Catinum. For. Cadin, et Chiadin, et hujusmodi; quarum aliquæ in indice descriptæ sunt; et eas quoq. quæ V. in B. solita translatione commutarunt, ut Laborare. For. Lavorà — Labor. For. Lavor &c. Terebra. For. Triviele

Latinæ quidem voces hæ non eodem sono, et forma ubiq. in nostra provincia sunt in usu, sicuti etiam, quas subnectam, Francæ; nec ubiq. idem mos, et prolatio; in hac nrā regione; ut alibi quoq. evenire solet, et omnes norunt; pleriq. ex locis, et territorijs in vulgari eloquio sæpius inter se diffarunt, vel locis sono, aut pronuntiatione, vel vocibus ipsis; cum tamen earum usus sit hac in provincia (ut omnes simul et conjunctim Italicæ Dialectos Italicam Linguam nuncupamus, et agnoscimus) ità quamvis alicubi quasdam patiatur variationes, et differentias idioma nrūm Forojuliense, nihilominus Forojuliense totum censendum, et habendum est —

Voces Franci Sermonis praesertim antiqui oris in vulgari Forojuliano.

Auzavon. Ital. Ardivano. For. Olsavin.
Accent. Ital. Accento. For. Accent.
Action. Ital. Azione. For. Ation.
Affiler. Ital. Aguzzare. For. Filà.
Aller, Allon, Allin. Ital. andare, andiamo. For. Là, Allon, Allin, Allerent. Ital. Andarono. For. Lerin.
Appy. Ital. Appoggio. For. Puje, et Poye.
Abandon. Ital. in abbandono. For. Abandon.
Abatut. Ital. Abbattuto. For. Abatut.
Amie. Ital. Amica. For. Amie.
Amis. Ital. Amici. For. Amis.
Artillerie. Ital. Artiglieria. For. Artillerie.
Auchie. Ital. Oca. For. Auchie, et ochie.
An. Ital. Anno. For. An.
Avray. Ital. Avrò. For. Avray. Ai. Ital. hò. For. Ai. Avès. Ital. Avete. For. Avès. As. Ital. hai. For. As.
Avràs. Ital. Avrai. For. Avràs. Jai. Ital. jo hò. For. jai.
Autour. Ital. Intorno. For. Ator.
Azur. Ital. Azuro. For. Azur.
Anel. Ital. Anello. For. Anel. Anelet. Ital. Anelletto. For. Anelet.
Absolution, absolutions. Ital. Assoluzione, Assoluzioni; For. Assolution, assolutions.
Archer. Ital. Arciero. For. Archier
Arc. Ital. Arco. For. Arc. Arcs. Ital. Archi. For. Arcs.
Affirmant. Ital. affermando. For. Affirmant.
Acquests. Ital. Acquisti. For. Acquists.
Argenterie. Ital. Argentaria. For. Arzenterie.
Agost. Ital. Agosto. For. Avost.
Ambassades. Ital. Ambasciate. For. Ambassades.
Armes. Ital. Armi. For. Armes.
Aiderès. Ital. Ajutarete. For. Ajuderès.
Assis. Ital. Assiso. For. Assis.
Albardes. Ital. Alabarde. For. Albardes.
Affins. Ital. Affini. For. Affins.
Advocat. Ital. Avocato. For. Avocat. plur. Avocaz.
Aigue. Ital. Acqua. For. Eghe.
Armenie. Ital. Armenia. Armenie.
Austrie. Ital. Austria. For. Austrie.
Aignelets. Ital. Agnelleti. For. Agnelets.
Aimeric. Ital. Almerico. For. Almeric.
Arche. Ital. Arca. For. Archie.
Appajè. Ital. Appagato. For. Appajat.
Accort. Ital. Accordo. For. Accort. Accors. Ital. Accordi. For. Accorts.
Ajustar. Ital. Accomodare. For. Justà.
Abus. Ital. Abuso. For. Abus.
Aversaire. Ital. Aversario. For. Aversari.
Amener. Ital. Condurre. For. Menà. Menojent. Ital. Conducevano. For. Menavin.
Antipape. Ital. Antipapa. For. Antipape.
Appartient. Ital. Appartiene. For. Apparten.
Aquilèe. Ital. Aquilea. For. Aquilèe.
Abatues. Ital. Abbattute. For. Abatudes.
Avaine. Ital. Avena. For. vene.
Adès. Ital. adesso, ora. For. adès.
Advis. Ital. Aviso. For. Avis.
Artisan. Ital. Artefice. For. Artisan.

Bons. Ital. Buoni. For. Bons. Bon. Ital. Buono. For. Bon.
Blans. Ital. Bianchi. For. Blancs. Blanc. Ital. Bianco. For. Blanc. Blanches. Ital. Bianche. For. Blanchies.
Bruns. Ital. Bruni. For. Bruns. Brun. Ital. Bruno. For. Brun.
Bais. Ital. Baj. For. Bais.
Brachez. Ital. Bracchi di caccia. For. Brachs.
Bis. Ital. Bigio. For. Bis.
Brief. Ital. Breve. For. Brief. Briefs. Ital. Brevi. For. Briefs.
Broil, Broillet. Ital. Brolo, Brolletto. For. Broili, Broilet.
Boulir. Ital. Bollito. For. Bulir.
Bacin. Ital. Bacile. For. Bacin.
Bouton. Ital. Botoni. For. Botons. Boton, et Botons quoq. Franc.
Baronie. Ital. Baronia. For. Baronie. Barons. Ital. Baroni. For. Barons. Baron quoq. Baronesses. idem.
Bertrant. Ital. Bertrando. For. Bertrant.
Besoin. Ital. Bisogno. For. Besuin.
Balestrier. Ital. Balestriero. For. Balestrir.
Beste. Ital. Bestia. For. Bestie.
Bourgs. Ital. Borghi. For. Borgs. Borc. Ital. Borgo. For. Boc.
Boschage. Ital. Boscaglia. For. Boschaje.
Banc. Ital. Banco. For. Banc.
Brunis. Ital. Bruniti. For. Brunis, imbrunits.
Bec. Ital. Becco. For. Bec. Becs. Ital. Becchi. For. Bees.
Bras. Ital. Braccio. For. Braz. Braz. Ital. Braccia. For. Braz.
Buisine. Ital. Buccina. For. Busine.
Bannis. Ital. Banditi. For. Bandis.
Barbarins. Ital. Barbarini. For. Barbarins.
Baston. Ital. Bastone. For. Baston.
Bernard. Ital. Bernardo. For. Bernard.
Bas. Ital. Basso. For. Bas.
Ban. Ital. Bando. For. Bant.
Bouche. Ital. Bocca. For. Bouchie. Itq. Franc. Boche. For. quoq. Bochie.
Baillif. Ital. Ballivo. For. Baillif.
Bevras. Ital. Beverai. For. Bevrais.
Bagnié. Ital. Bagnato. For. Bagniet.
Brages. Ital. Brache. For. Braghessis.
Bourse. Ital. Borsa. For. Borse. Bourses. Ital. Borse. For. Borses.
Benefices. Ital. Benefiej. For. Benefices.
Bocel. Ital. Boccale. For. Bocal.
Bolongneis. Ital. Bolognesi. For. Bologneis.
Bretons. Ital. Bretoni. For. Bretons, et similia, quæ similitèr efferuntur.
Balances. Ital. Bilancie. For. Balances.
Bonvent. Ital. Buonvento. For. Bonvint.
Batel. Ital. Batello. For. Batel.
Barilliers. Ital. Sommieri. For. Bariglers.
Batus. Ital. Battuti. For. Batus.
Biele. Ital. Bella. For. Biele. Biel. Ital. Bello. For. Biel.
Bouterent. Ital. Gittarono. For. Butarin.
Bain. Ital. Bagno. For. Bain.

Conossedor. Ital. Conoscitore. For. Cognossedor.
Comission. Ital. Commissione. For. Comission. ita et Comissions, ut Condition, conditions, et similia.
Cheval. Ital. Cavallo. For. Chieval.
Cort. Ital. Corte. For. Cort.
Conseil. Ital. Consiglio. For. Consei.
Crois. Ital. Croce. For. Cros.
Chastel. Ital. Castello. For. Chiastiel. item Franc. Castiel. Chastellenis. Ital. Castellanie. For. chiastellenies.
Chest. Ital. Questo. For. Chest, chist.
Chil. Ital. Quello. For. chel. item Franc. Cel.
chiens. Ital. Cani. For. chians.
Charettes. Ital. Carrette. For. Charettes. Charretons. Ital. Carriagi. For. Charetons. Charretiers. Ital. Carrettieri. For. charratirs.
Chemise. Ital. Camiscia. For. Chiemese.
chapiel. Ital. Capello. For. Chiapiel.
Chars. Ital. Carni. For. chiars.
Chauderie. Ital. Caldara. For. chialderie.
Clef. Ital. chiave. For. Claf, e Clef. Clefs. Ital. chiavi. For. Clefs, e clafs.
Cas. Ital. Caso. For. Cas.
Champ. Ital. Campo. For. Chiamp.
Chief. Ital. Capo. For. Chief, e Chiaf.
Chancellier. Ital. Canelliero. For. Chancellir. Plural Chancellirs, ut Franc. Chancellier. ita Chancellarie.
Chevece. Ital. Capo di Strada. For. Chievaz.
Cris. Ital. Gridi. For. Gris.
Crier. Ital. sgridare, e gridare. For. Gridà.
Cainture. Ital. Cintura. For. Centurie. Caintures. For. Centuries.
Compotent. Ital. Esborsano. For. Conten.
Cuisine. Ital. Cucina. For. Cusine.
Chasser. Ital. Cacciare. For. Chiazzà. Chace. Ital. caccia. For. Chiace.
Conins. Ital. Conini. For. Conins.
Cercle. Ital. Cerchio. For. Cercli.
Cà et là. Ital. Quà, et là. For. Cà, et là.
Cimitiere. Ital. Cimiterio. For. Cimitieri.
Confondus. Ital. confusi. For. Confondus.
commun. Ital. Commune. For. Commun. Communs. Ital. Communi. For. Communs.
Couvers. Ital. Coperti. For. Cuvierts item Franc. Cuvers.
Consentement. Ital. Consenso. For. Consentiment.
Confiscation. Ital. Fisco. For. Confiscation.
Cerf. Ital. Cervo. For. Cerf. Cerfs. Ital. Cervi. For. Cerfs. item Franc. Ciers, et Cierf.
Chemin. Ital. Camino. For. Chiemin, et chiamin.
Chier. Ital. Caro. For. Chier, et chiar.
Charetil. Ital. Carratello. For. Charatel.
Cheveciel. Ital. Capezzale. For. chievecial.
Clamez. Ital. chiamati. For. Clamaz.
Cervoise. Ital. Cervesa. For. Cervese.
Cazal. Ital. Casale. For. Chiasal.
Concubine. Ital. Concubina. For. Concubine.
Comenzer. Ital. Cominciare. For. Comenzà.
Comanda. Ital. Comandò. For. Comandà.
Compagnie. Ital. Compagnia. For. Compagnie.
Contesse. Ital. Contessa. For. Contesse.
Cire. Ital. Cera. For. Cere.
Cuisse. Ital. Coscia. For. Cuesse.
Continuast. Ital. Continuasse. For. continuàs.
Commission. Creation. Confession. contradiction. Composition. Obligation.

Castelains. Ital. Castellani. For. Chiastelains.
Coust. Ital. Costo. For. Coust.
Covent. Ital. Convento. For. Covent. Convans. Ital. Conventi. For. Convens.
Clamer. Ital. Chiamare. For. Clamà.
Comant. Ital. Comando. For. Comant.
Couroñe. Ital. Corona. For. Corone.
Chandoilles. Ital. candella. For. Chiandelles.
Clerc. Ital. Cherico. For. Clerie.
Chelui. Ital. Colui. For. Cului.
Consonant. Ital. Consonante. For. Contonant.
Cime. Ital. Cima. For. cime.
Comandament. Ital. comandamento. For. comandament.
Chantons. Ital. Angoli, cantoni. For. Chiantons.
Coronès. Ital. Coronati. For. Coronats.
Cendal. Ital. Cendado. For. cendal.
Clame. Ital. Chiama. For. clame.
Crucefis. Ital. Crocefisso. For. Crucifis.
Couvercle. Ital. coperchio. For. Cuvierch.
Chapelle. Ital. Capella. For. chapelle.
Crupiere. Ital. Groppiera. For. Gropere. Grope. Ital. Groppa. For. Grope.
Courtine. Ital. Cortina. For. Curtine. Plur. Courtines.
Cousin Ital. Cugino. For. Cusin. item Franc. Cosin.
Cours. Ital. corso. For. Cors.
Chevalerie. Ital. Cavalleria. For. chevalerie.
Cens. Ital. Censo, e censi. For. Cens.
Criminel, Civil, ita et For.
Canons. Ital. Canoni. For. Canons.
Compagnies. Ital. Compagnie. For. Compagnies.
Consciance. Ital. Coscienza. For. Conscience.
Comanderà. Ital. Comanderà. For. comanderà.
Communes. Ital. Communi. For. Communés.
Comtesses. Ital. Contesse. For. Contesses.
Caresmé. Ital. Quaresima. For. Cresime.
Cures. Ital. Cure d'anime. For. Cures.
Cornu. Ital. cornuto. For. Cornù.
Conte. Ital. racconta. For. Conte.
Cutel. Ital. Coltello. For. Custiel. item Franc. Coultiel, ut For.
Cerche. Ital. Cerca. For. Cerchie.
Cors. Ital. Corni. For. Cuars.
Courouciez. Ital. sdegnati. For. Scorocièz.
Compere. Ital. Compra. For. Compere.
Chazement. Ital. Casa, Casamento. For. Chiasement.
Contraster. Ital. contendere. For. contrestà. Contrestant. Ital. contendendo un parole. For. Contrestant.
Chats. Ital. Gatti. For. Chiats.
Cherchant. Ital. Cercando. For. cerchiant.
Courant. Ital. Correndo. For. Curint.
Conduits. Ital. Condotti. For. Conduts.
Clere. Ital. chiara. For. clare.
Convient. Ital. Conviene. For. Convien.
Convaincu. Ital. Convinto. For. Convenqut.
Courtois. Ital. Cortese. For. Cortes.
Chronique. Ital. Cronica. For. chroniche.
Clous. Ital. chiusi. For. Clus.
Contens. Ital. contenti. For. Contens. Contant. Sing.
Cousus. Ital. cuciti. For. Cusits.
Clop. Ital. Zotto, che va di quà e di là; unde For. Clopà, muoversi di quà e di là. Clope, si muove.
Contrat. Ital. Contratto. For. contrat. plur. Contrats, et Contraìs.
Caingle. Ital. Cingia. For. Zengle.
Charbon. Ital. Carbone. For. Charbon.
Cuit. Ital. Cotto. For. Cuet.
Colombe. Ital. Colombo. For. Colomb.

Diu . Ital . Dio . For . Diu .
Denier . Ital . negare . For . Dineà .
Dit . Ital . detto . For . dit . Dite . Ital . Detta . For . Dite .
Devant . Ital . innanzi . For . Devant .
Disant . Ital . Dicendo . For . Disant .
Demandà . Ital . Dimando . For . Demandà .
Don . Ital . Dono . For . Don . Dons . Ital . Doni . For . Dons .
Dessure . Ital . Disopra . For . Dessore .
Droitz . Ital . Diritti . For . Drez . Droit . Ital . Dritto . For . Dret . Item Franc . Drois . Dritti .
Durà . Ital . Durò . For . Durà . Dure . Ital . Dura . For . Dura .
Drap . Ital . Panno . For . Drap . Draps . Ital . Drappi , panni . For . Draps .
Dague , et Dagger . Ital . Daga . For . Daghe .
Dessein . Ital . Dissegno . For . Dessein .
Douve . Ital . Doga . For . Dove .
Dragons . Ital . Dragoni . For . Dragons . Dragon . sing .
Destrier . Ital . Destriero . For . Destrir .
Dains . Ital . Daini . For . Dains .
Divis . Ital . Divisi . For . Divis .
Difference . Ital . Differenza . For . Difference .
Dards . Ital . Dardi . For . Dards .
Dos . Ital . Dosso . For . Dues .
Dirès . Ital . Direte . For . Dirès .
Devès . Ital . Dovete . For . Devès .
Disent . Ital . Dicono . For . Disen .
Deffent . Ital . Diffende . For . Deffent .
Decret . Ital . Decreto . For . Decret .
Dues . Ital . Duchi . For . Dues .
Demain . Ital . Dimani . For . Diman , et Doman .
Dispouillent . Ital . Spogliano . For . Dispuein .
Displet . Ital . Dispiace . For . Disples .
Dens . Ital . Denti . For . Dintz .
Drecier . Ital . Dirizzare . For . Dreciá .
Desrocchà . Ital . Dirocco . For . Disrocchà .
Disciplina . Ital . Disciplina . For . Disciphine .
Dame . Ital . Dama . For . Dame . Dames . Ital . Dame . For . Dames .
Dextre . Ital . Destro . For . Destri .
Deffenderès . Ital . Diffenderete . For . Deffenderès .
Descent . Ital . Discende . For . Descent .
Dueil . Ital . Duello . For . Duel .
Duchesse , Duchesses . Ital . Duchessa , Duchesse . For . Duchesse , Duchesses .
Devisons . Ital . Divisioni . For . Devisons .
Donatif . Ital . Donativo . For . Donatif .
Durant . Ital . Durando . For . Durant .
Dez . Ital . Dadi . For . Daz .
Dolente . Ital . Dolente . For . Dolente .
Delis . Ital . Delitti . For . Delis . sing . Delit .
Discouvert . Ital . scoperto . For . Discuviert .
Destruction . Dissipatione .
Devotement . Ital . Divotamente . For . Devotement .
Defunt . Ital . Defonto . For . Defunt .
Derekief . Ital . A capo . For . Derekief .
Deffendus . Ital . Difesi . For . Deffendus .
Davantage . Ital . Divantaggio . For . Davantes .

Estendüe. Ital. Estesa. For. Estendude.
Estendart. Ital. Stendardo. For. Stendart.
Entention. Ital. intantione. For. Entention.
Esclaffa. Ital. Schiaffo. For. Sclaf.
Encontrant. Ital. incontrando. For. Encontrant.
Esposà. Ital. Sposo. For. Sposà.
Esclaf. Ital. Schiavo. For. Sclaf. plur. Sclafs.
Escherpes. Ital. Scarpe. For. Scherpes.
Emplis. Ital. Empité. For. Emplats.
Estochant. Ital. Stoccando. For. Estochant.
Escuelles. Ital. scutelle. For. Scugelles.
Enganez. Ital. ingannati. For. Engianez.
Engen. Ital. ingegno. For. Ingen.
Extorsion. Ital. Estorsione. For. Estorsion. plur. Estorsions.
Escrit. Ital. Scritto. For. Scrit.
Espace. Ital. Spagio. For. Spaci.
Escus. Ital. Scudi. For. Scuts.
Espandi. Ital. Spando. For. Spandi.
Exempt. Ital. Esente. For. Exempt.
Esperon. Ital. Sperone. For. Speron.
Elme. Ital. Elmo. For. Elm.
Espines. Ital. Spinè. For. Spines.
Escusès. Ital. Scusati. For. Scusez.
Edowart. Ital. Odoardo. For. Edowart.
Enyvretz. Ital. inebriati. For. Enevreats.
Emoluments. Ital. Emolumenti. For. Emoluments.
Envojà. Ital. Invio. For. Envià.
Excellence. Ital. Eccellenze. For. Eccellenze.
Entrà. Ital. Entrò. For. Entrà.
Espie. Ital. Spia. For. Spie.
Espaules. Ital. Spalle. For. Spaules.
Esclavine. Ital. Schiavina. For. Sclavine.
Escrin. Ital. Scrigno. For. Scrin.
Exemples. Ital. Esempj. For. Exemples.
Esparjur. Ital. Spergiuro. For. Sparjur.
Estimez. Ital. Stimati. For. Stimez.
Embatus. Ital. Incontrati. For. Embatuts.
Estangs. Ital. Stagni. For. Stangs.
Enormes. Ital. Enormi. For. Enormes.
Encens. Ital. Incenso. For. Encens.
Engloutir. Ital. Ingiottire. For. Ingluti, et Gluti.
Emperi. Ital. Imperio. For. Imperi.
Essi. Ital. usci. For. Essi, et issi.

Fius. Ital. figli. For. Fius.
Fourmage. Ital. Cascio. For. Formadi.
Frein. Ital. Freno. For. Frein.
Feras. Ital. Farai. For. Faras. Fesist. Ital. facesse. For. Fases. A fait. Ital. Ha fatto. For. A fat. Fas. Ital. faccio. For. Fas. Fazent. Ital. fanno. For. Fazin.
Francs. Ital. Franchi, liberi. For. Francs. Sing. Franc.
Foin. Ital. Fieno. For. Fen. plur. Foins. Ital. Fieni. For. Fens.
Fuitifs. Ital. Fugitivi. For. Fuitifs. Item Franc. Fuitis.
Faitz. Ital. Fatti. For. Fatz.
Florins. Ital. Fiorini. For. Florins.
Failli. Ital. Fallito. For. Fallit.
Facendes. Ital. Facende. For. Facendes.
Fers. Ital. Ferri. For. Fiers.
Fours. Ital. Forni. For. Fors. Item Franc. Fors.
Franchisse. Ital. Franchigia. For. Franchisie.
Ferus. Ital. Feriti. For. Ferits.
Fau, et lieu. Ital. Fuoco, e luoco. For. Fuc, e luc.
Foresterie. Ital. Foresteria. For. Foresterie.
Floches. Ital. Fiocchi. For. Flochs.
Fortunes. Ital. Fortune. For. Fortunes.
Fresche. Ital. Fresca. For. Freschie.
Furtivement. Ital. Furtivamente. For. Furtivement.

Fondics. Ital. Fondachi. For. Fondics.
Fontaine. Ital. Fontana. For. Fontane.
Fourches. Ital. Forche. For. Fourchies. item Franc. Forches.
Finblanc. Ital. Finbianco. For. Finblanc.
Fainte. Ital. Finta. For. Finte.
Forment. Ital. Frumento. For. Forment.
Flum. Ital. Fiume. For. Flum.
Frontieres. Ital. Frontiera. For. Frontieres.
Feodal. Ital. Feudale. For. Feodal.
Faits et payez. Ital. Fatti e pagati. For. Fats e pajaz.
Fierement. Ital. Fieramente. For. Fierement.
France. Ital. Francia. For. France.
Force. Ital. Forza. For. Fuarce.
Flour. Ital. Fiore. For. Flor. plur. Flours. For. Flors.
Froidure. Ital. Freddura. For. Fredure.
Fruits. Ital. Frutti. For. Fruts. sing. Fruit. For. Frut.
Fiestes. Ital. Feste. For. Fiestes. sing. Fieste.
Fame. Ital. Fama. For. Fame.
Flamaine. Ital. Fiamengo. For. Flamene.
Fichant. Ital. Ficcano. For. Fichin.
Felonie. Ital. Felonia. For. Felonie.
Front. Ital. Fronte. For. Front.
Fiere. Ital. Fiera. For. Fiere.
Follie. Ital. Follia. For. Follie.
Ferirent. Ital. Ferirono. For. Feririn.
Florence. Ital. Fiorenza. For. Florence.
Fond. Ital. Fondo. For. Fond, et Fonz.
Fondement. Ital. Fondamento. For. Fondément.
Facé. Ital. Faccia. For. Face.
Fiel. Ital. Fiele. For. Fiél.

Guerres, vel Weres. Ital. Guerre. For. Uueres.
Grant. Ital. Grande. For. Grant.
Grosses. Ital. Grosse. For. Grosses. sing. Grosse.
Glatissent. Ital. Abbajar de' cani dietro la lepre. For. Glatissin.
Gonfanon. Ital. Gonfalone. For. Gonfanon.
Gentilhome. Ital. Gentiluomo. For. Gentilhom.
Griefs. Ital. Gravi. For. Griefs. sing. Grief. For. etiam Grif.
Gris. Ital. Bigio. For. Gris.
Glises. Ital. Chiese. For. Glesies. sing. Glise. For. Glesie.
Galiot. Ital. Galeoto. For. Galiot.
Garçon. Ital. Garzone. For. Garzon. plur. Garçons.
Garnache. Ital. Guarnaccia. For. vuarnace.
Grace. Ital. Grazia. For. Gracie.
Guides. Ital. Guide. For. Guides.
Genoil. Ital. Ginocchio. For. Zenoli. Genolloins. Ital. Ginocchioni. For. Zenoglons.
Generaument. Ital. Generalmente. For. Generalment.
Grain. Ital. Grano. For. Gran.
Grec. Ital. Greco. For. Grec. plur. Grecs.
General. Ital. Generale. For. General.
Guaite. Ital. Sentinella. For. Cuaite, et vuaite.
Gabant. Ital. Gabbando. For. Gabant.
Gabelles. Ital. Gabelle. For. Gabelles. sing. Gabelle.
Gentil. Ital. Gentile. For. Zintil.
Gans. Ital. Guanti. For. Guants. sing. Guant.
Garderès. Ital. Guardarete. For. Guarderès.

Haut. Ital. alto. For. Halt.
Henri. Ital. Arrigo. For. Henri.
Herbes. Ital. Erba. For. Jerbes. sing. Herbe. For. Jerbe.
Hanap. Ital. Nappo. For. Nap, et Naf.
Homicides. Ital. Omicidi. For. Homicides. Sig. Homicide.
Habit. Ital. Abito. For. Habit. plur. Habits.
Hui. Ital. oggi. For. vuie.
Hustinojent. Ital. Ostinano. For. Hustinin. Hustin. Ital. ostinato. Hustin, et Hustinat.
Heremite. Ital. Eremita. For. Heremite.
Hardi. Ital. Ardito. For. Hardit. plur. Hardis.
Huis, et uis. Ital. uscio, porta. For. us. et Hus. ut et in Franc.
Harnois. Ital. Arnesi. For. Harnes.
Harpes. Ital. Arpe. For. Harpes.
Hardement. Ital. Ardimento. For. Hardement.
Habitans. Ital. Abitanti. For. Habitans.
Hostils. Ital. Ostili. For. Hostils.
Heresie. Ital. Eresia. For. Heresie. plur. Heresies.

Jurera. Ital. Giurerà. For. Zurerà.
Jean. Ital. Giovanni. For. Zuan, et Zan.
Jadis. Ital. Già giorni. For. Zadis.
Issus. Ital. usciti. For. Issus. Issues. Ital. uscite. For. Issudes. sing. Issue. For. Issude.
Impies. Ital. Inpiedi. For. inpiés.
Issir, et Ital. uscire. For. Issi. Issent. Ital. escono. For. Essin. Issit. Ital. uscì. For. Issi.
Jurisdiction. Ital. Giurisditione. For. Jurisdition.
Jaque. Ital. Giacco. For. Zac.
Jacobins. Ital. Giacobini. For. Jacobins.
Ire. Ital. Ira. For. Ire.
Jambe. Ital. Gamba. For. Giambe.
Instrumens. Ital. Instrumenti. For. Instrumens.
Jupon. Ital. Giuppone. For. Zupon.
Jointures. Ital. Giunture. For. Zontures.
Italie. Ital. Italia. For. Italie.
Istigation. Ital. Istigazione. For. Istigation.
Yvar. Ital. Inverno. For. Invier.
Ju. Ital. Giù. For. Ju.
Juing. Ital. Giugno. For. Juing.
Impositions. Ital. Impositioni. For. Impositions.
Jardin. Ital. Giardino. For. Zardin.
Indices. Ital. Indicij. For. Indices.

Lialtat. Ital. Fedeltà. Lealtà. For. Lialtat.
Lieux. Ital. Luoghi. For. Lucs. item. Franc. Lochs.
Luy. Ital. Egli. For. Luy.
Lonc. Ital. Lungo. For. Lunc. plur. Lons. For. Luncs.
Lois. Ital. Leggi. For. Les, et Lez.
Les. Ital. le. For. Les.
Lombardie. Ital. Lombardia. For. Lombardie. Lombars. Ital. Lombardi. For. Lombarts.
Levriers. Ital. Levrieri cani. For. Levriers.
Licence. Ital. Licenza. For. Licence.
Lances. Ital. Lance. For. Lances. sing. Lance.
Laisse. Ital. Lascia. For. Lasse. Laissà. Ital. lasciò. For. Lassà. Lassà. Ital. Lasciare. For. Lassà.
Lievres. Ital. Lepri. For. Lievres, et jeures.
Lettres. Ital. Lettere. For. Letteres.
Lait. Ital. Latte. For. Lat.
Legierment. Ital. Leggiermente. For. Lezierment.
Lien. Ital. Legame. For. Liant.
Lates. Ital. Legni di fabbrica sottili e larghetti. For. Lates.

Lanterne. Ital. Lanterna. For. Lanterne.
Lavine. Ital. Precipizio di Sassi cadenti in monte. For. Lavine.
Lions. Ital. Leoni. For. Leons.
Liart. Ital. Leardo. For. Liart.
Loutre. Ital. Lodra animale. For. Loudre.
Laic. Ital. Laico. For. Laic. Lais. Ital. Laici. For. Lais, et Laics.
Laz. Ital. Laccio. For. Laz. Lace. Ital. Allaccia. Lace.
Laine. Ital. Lana. For. Lane.
Langue. Ital. Lingua. For. Lenghe. Item Franc. Lange.
Lançà. Ital. Lanciò. For. Lanzà.
Lettuaire. Ital. Elettuario. For. Lettuari.
Lendemain. Ital. Nel Dimani. For. Indoman.
Levain. Ital. Lievito. For. Levan, et Levain.
Louve. Ital. Lupa. For. Louve.

Malade. Ital. Ammalato. For. Malad, et Malade. Ital. ammalata. For. Malade.
Moderation. Ital. Moderazione. For. Moderation.
Manieres. Ital. Maniere. For. Manieres. sing. Maniere.
Met. Ital. Mette. For. Met.
Maistre. Ital. Maestro. For. Mestri.
Mostre. Ital. Mostra. For. Mostre. plur. Mostres.
Mahaignè. Ital. Magagnato. For. Machagnat.
Miedì. Ital. mezzogiorno. For. miezdì.
Mur. Ital. Muro. For. Mur. plur. Murs.
Monsieur. Ital. Monsignore. For. Monsiòr.
Malefices. Ital. Malefiçj. For. Malefices.
Mantel. Ital. Mantello. For. Mantiel, et Mantel.
Molins. Ital. Molini. For. Molins, et Mulins utraque lingua.
Mangier. Ital. Mangiare. For. Mangià.
Metmain. Ital. Mettemano. For. Metman.
Mont. Ital. Mondo. For. Mont.
Magazins. Ital. Magazeni. For. Magazins.
Malegrace. Ital. Malagrazia. For. Malegrazie.
Menhion. Ital. Menzione. For. Mention.
Menus. Ital. Minuti. For. Menuts.
Mondains. Ital. Mondani. For. Mondans.
Mary. Ital. Marito. For. Marit.
Mons. Ital. Monti. For. Monts. Sing. Mont.
Mauvis. Ital. Ammalaticcio. di colore. For. Malviz.
Mujant. Ital. Magiscono. For. Magnin.
Mare. Ital. Marco. For. Marc. Mares plur.
Metail. Ital. Metallo. For. Metal.
Maynard. Ital. Mainardo. For. Maynard.
Martel. Ital. Martello. For. Martiel.
Mastins. Ital. Mastini. For. Mastins. Sing. Mastin.
Mangeà. Ital. Mangiò. For. Mangià.
Mace. Ital. Bastone. For. Mace.
Mazuche. Ital. Baston grosso. For. Mazochie, et Mazoche.
Morràs. Ital. Morirai. For. Morirès.
Messerie. Ital. Massara. For. Messerie, et Massarie.
Marines. Ital. Marine. For. Marines.
Monstrerà, Mettrà. Mangerà
Melodies. Ital. Melodie. For. Melodies.
Moret. Ital. color morato. For. Moret, et Morel utraque lingua.
Mesure. Ital. Misura. For. Mesure.
Mès. Ital. Nuncio, Commesso. For. Mès
Marcheans. Ital. Mercanti. For. Markiedants.

Mirrhe. Ital. Mirra. For. Mirrhe.
Mie. Ital. Miga. For. mighe.
Mal art. Ital. Mala arte. For. malart.
Montaignes. Ital. Montagne. For. Montaignes.
Monterent. Ital. Ascebero. For. Montarin. Montent a £30. Ital. Ascendono a £30: For. Montin £30. Monte. Ital. Vale, ascende al valore. For. Monte.
Magdelaine. Ital. Maddalena. For. Madeleine.
Mangerà. Ital. Mangiarà. For. Mangerà.
Malicieus. Ital. Maliciosi. For. Malicios.
Malement. Ital. Malamente. For. Malement.
Maciers. Ital. Portatori di bastoni. For. Macirs. et Maciers.
Manifestement. Ital. Manifestamente. For. Manifestement.
Malice. Ital. Malizia. For. Malicie.
Ment. Ital. Mente, Mentisce. For. Ment, et Mint.
Messe. Ital. Messa. For. Messe.
Murailles. Ital. Muraglie. For. Murajes.
Magnificence. Ital. Magnificenza. For. Magnificenze.
Marchié. Ital. Mercato. For. Marchiat.
Mulet. Ital. Mulo, e Bastardo. For. Mulet. Mule. Ital. Mula. For. Mule.
Maraveille. Ital. Meraviglia. For. Maravaje.
Malappajé. Ital. Malapagato. For. Malappajat.

Nud. Ital. Nudo. For. Nud. plur. Nus. For. Nuds.
Neveu. Ital. Nipote. For. Nevot. Niece. Ital. La nipote. For. Niece.
Normans. Ital. Normandi. For. Normans. ita et Normandie. sing. Normant, et Norman.
Noif, et Nef. Ital. Neve. For. Nef.
Nie. Ital. Nega. For. Nie, et Nee.
Nès. Ital. Navi. For. Nes, et Nas.
Nom, et Non. Ital. Nome. For. Non, et Nom. plur. Noms.
Navs, et Neifs. Ital. Navi. For. Nafs, et Nefs. sing. Nef. Ital. Nave. For. Nef, sæpius Naf.
Negligence. Ital. Negligenza. For. Negligence.
Nowel, et Noviel. Ital. Novello. For. Novel, et Noviel.
Naissent. Ital. Nascono. For. Nassin.
Nette. Ital. Netta. For. Nette.
Nature. Ital. Natura. For. Nature.
Noire. Ital. Negro. For. Ner. plur. Noires. For. Ners. et Neris.

Om, et Hom. Ital. Uomo. For. Hom. plur. Homin, idest Homines.
Orgoillos. Ital. Orgoglioso. For. Orgoillos.
Oreille. Ital. Orecchia. For. Oreille.
Orles. Ital. Orli. Orles, et Orlis.
Ordinaire. Ital. ordinaria. For. ordinarie.
Ordonance. Ital. ordine. For. ordinance.
Offici. Ital. Officio. For. offici. plur. Officet.
Ombre. Ital. Ombra. For. Ombre.
Orient. Ital. Oriente. For. Orient.
Occident. Ital. Occidente. For. occident.
Original. Ital. Originale. For. Original.
Ointure. Ital. onzione. For. onture.
Offri. Ital. Offeri. For. Offri.
Ordénant. Ital. ordinando. For. ordenant.
Once. Ital. Oncia. For. once.
Oratoire. Ital. Oratorio. For. Orator.
Obseques. Ital. Ossequj. For. obseques. 1?
Ore. Ital. Ora. For. Ore.
Ourdie, et tissüe. Ital. ordita, e tessuta. For. ordide, e tissude.
Ongle. Ital. Unghia. For. Ongle.
Oiséleur. Ital. Uccellatore. For. oseledour.

Prieres. Ital. Preghiere. For. Prieres. Prejar. Ital. Pregare. For. Prajà. Prie. Ital. Prego. For. Prei.
Pointe. Ital. Punta. For. Ponte.
Priser. Ital. Apprezzare. For. Presià. Pris. Ital. Prezzo. For. Presi. Prisie. Ital. Apprezzo. For. Presie.
Pajer. Ital. Pagare. For. Pajà. Ital. Pago. For. Paje. Pajès. Ital. Pagati. For. Pajoz. Pajement. Ital. Pagam.to For. Pajement.
Puisse. Ital. Possi. For. Puessi. Pueent. Ital. Possono. For. Puen. Puet. et Pot. et Put. Ital. Può. For. Pue et Pò. Pourà. Ital. Potrà. For. Porà.
Puissent. Ital. Possino. For. Puessin. Porrès. Ital. Potrete. For. Porrès. Poden. Ital. Possono. For. Puedin. Pourras. Ital. Potrai. For. Porras.
Perles. Ital. Perle. For. Perles.
Pàis. Ital. Paese. For. Pàis.
Present. Ital. Regalo. For. Presint.
Por. Ital. Porco. For. Porc. plur. Porcs.
Passà. Ital. Passò. For. Passà.
Puissance. Ital. Potenza. For. Posance.
Pardevant. Ital. Per l'innanzi. For. Pardevant.
Plein. Ital. Pieno. For. Plen.
Preuve. Ital. Prova. For. Prove.
Plus. Ital. Più. For. Plui.
Parts. Ital. Parti. For. Parts. sing. Part.
Promet. Ital. Promette, e promesse. Promet. Prometes. Ital. Promettete. For. Prometès.
Pierre, clap. Ital. Pietra. For. Piere, clap. plur. Pieres, claps.
Preparement. Ital. Preparamento. For. Preparement.
Pins. Ital. Pini arbori. For. Pins.
Poure. Ital. Povero. For. Pover, et Puar. plur. Pouvres. For. Povers, et Puars.
Proufit. Ital. Profitto. For. Profit. item Franc. Profit. plur. Profits.
Procez. Ital. Processi. For. Procez.
Pavillon. Ital. Padiglione. For. Pavjon, et Pavon.
Poil. Ital. Pelo. For. Pel. item Franc. Pel.
Pesant. Ital. Pesante, Pesando. For. Pesant.
Partires. Ital. Partirei. For. Partires.
Pension. Ital. Pensione. For. Pension.
Promessa. Ital. Promessa. For. Promesse.
Porcè. Ital. Perchè. For. Parcè.
Preivileges. Ital. Privilegj. For. Privileges.
Prisoniers. Ital. Prigionieri. For. Prisoniers. sing. Prisonier. For. Prisonir. item Franc. Prisoners, ut For.es et Prison. Ital. Prigione. For. Preson.
Pelice. Ital. Pelliccia. For. Pelice.
Peticion. Ital. Petizione. For. Peticion.
Pompes. Ital. Pompe. For. Pompes.
Pies. Ital. Piedi. For. Peis, et Pis. item Franc. Pis, ut subtus.
Prevoz. Ital. Prevosti. For. Prevosts. sing. Prevost.
Poing. Ital. Pugno. For. Puing.
Pechiès. Ital. Peccati. For. Pechiès.
Punis. Ital. Puniti. For. Punis.
Pajant. Ital. Pagando. For. Pajant. Pajerà. Ital. Pagherà. For. Pajerà.
Pepin. Ital. Pipino. For. Pepin.
Provence. Ital. Provenza. For. Provence.
Paire. Ital. Pajo. For. Pair. plur. Pairs. Ital. Pari. For. Pars.
Pais. Ital. Pace. For. Pais, et Pas.
Pent. Ital. Pende. For. Pent.
Presence. Ital. Presenza. For. Prisince.
Princep. Ital. Principe. For. Princip.
Palès. Ital. Palazzo. For. Palaz. item Franc. Palais.
Pis. Ital. Piedi. For. Pis.
Prudence. Ital. Prudenza. For. Prudence.
Pluje. Ital. Pioggia. For. Plojè.
Pardon. Ital. Perdono. For. Pardon.

Pape. Ital. Papa. For. Pape.
Pomes. Ital. Fruttami. For. Pomes.
Poires. Ital. Peri. For. Peres, et Piruz.
Pages. Ital. Pagi. For. Pages.
Painblanc. Ital. Panbianco. For. Panblanc.
Parti. Ital. Parti. For. Parti.
Paremens. Ital. Paramenti. For. Parements.
Piere. Ital. Pietro. For. Pieri.
Passage. Ital. Passaggio. For. Passas. Passà. Ital. Passò. For. Passà.
Pastourel. Ital. Pastorello. For. Pastorel.
Paonasse. Ital. Pavonazzo. For. Paonas.
Peinturè. Ital. Dipinto. For. Piturat.
Pestel. Ital. Pestello. For. Pestel.
Pez. Ital. Peggio. For. Pez, et Pies.
Piejer. Ital. Appoggiare. For. Pujà.
Portail. Ital. Portello. For. Portel.
Pantoufles. Ital. Pantoffole. For. Pantofles.
Pal. Ital. Palo. For. Pal.
Permission. Ital. Permissione. For. Permission.
Perdu. Ital. Perduto. For. Pierdu, et Perdut.
Pasque. Ital. Pasqua. For. Pasche. Pasque florie. For. Pasche floride.
Pennes. Ital. Penne. For. Penne.
Par compas. Ital. con misura. For. Par compas.
Pois. Ital. Peso. For. Pes.
Punis. Ital. Puniti. For. Puniz.
Plesir. Ital. Piacere. For. Plasè.
Proprement. Ital. Propriamente. For. Proprement.
Pere. Ital. Padre. For. Peri, et Pari. plur. Pers. For. Peris, et Paris.
Plume. Ital. Piuma. For. Plume.
Plustóst. Ital. Piuttosto. For. Pluitost.
Peliçon. Ital. Pelliccione. For. Peliçon. plur. Peliçons.
Paour. Ital. Paura. For. Paure.
Pelegrinage. Ital. Pelegrinaggio. For. Pellegrinas.
Pesche. Ital. Pesca. For. Peschie. Pescherie. Ital. Pescheria. For. Peschierie.
Partant. Ital. Pertanto. For. Partant.
Proced. Ital. Procede. For. Proced.
Paon rosti. Ital. Pavone arrosto. For. Paon rostit.
Pale. Ital. Badile. For. Pale.
Plats. Ital. Piatti. For. Plats.

Quarele. Ital. Querela. For. Querele.
Quarantaine. Ital. Quarantena. For. Quarantène.
Quintaine. Ital. Quintana. For. Quintane.
Quant. Ital. Quando. For. Quant.
Questions d'un Provincial. Ital. Questioni d'un Provinciale. For. Questions d'un Provincial.
Que fais-tu? Ital. Che fai? For. Cefastu?

Rojaume. Ital. Regno. For. Rejam, et Regnam.
Roncin. Ital. Roncino. For. Roncin.
Rasoir. Ital. Rasojo. For. Rasòr.
Ricart. Ital. Riccardo. For. Ricart.
Rent. Ital. Rende. For. Rent.
Restreint. Ital. Ristretto. For. Ristrent.
Renoir. Ital. Rinegare. For. Reneò. Renegato. For. Reneat.
Rostis. Ital. Arrostiti. For. Rostis. Rostir. Ital. Arrostire. For. Rosti. Rost. Ital. Arosto. For. Rost.
Revelleres. Ital. Rivellareté. For. Rivelleres.
Reverence. Ital. Riverenza. For. Reverence.
Ribaut. Ital. Ribaldo. For. Ribalt, et Ribaut.
Rousée. Ital. Rugiada. For. Rosade.
Roman. Ital. Romano. For. Roman.
Riche. Ital. Ricco. For. Rich.
Revolution. Ital. Rivoluzione. For. Rivolution.
Rime. Ital. Rima. For. Rima.
Restive. Ital. Restia. For. Restive.
Reposà. Ital. Riposo. For. Reposà. Repos. Ital. Riposo. For. Repos.
Raison. Ital. Ragione. For. Reson. Item. Franc. Reson.
Rive. Ital. Ripa. For. Rive.
Racamaz. Ital. Ricamati. For. Racamaz.
Recet. Ital. Ricettacolo. For. Recet.
Recours. Ital. Ricorso. For. Ricors.
Recevrà. Ital. Riceverà. For. Receverà.
Robert. viscars. Ital. Roberto Guiscardo. For. Robert viscart.
Rapine. Ital. Rapina. For. Rapine.
Rapt. Ital. Ratto. For. Rapt.
Remagne. Ital. Rimanga. For. Remagne.
Refusant. Ital. Rifiutando. For. Refusant. Refuse. Ital. Rifiuto. For. Réfuse.
Resonne. Ital. Risuona. For. Resonne. Resonans. Ital. Risonanti. For. Resonans.
Roche. Ital. Rocca. For. Rocche.
Rélief. Ital. Ital. Rilievo. For. Rilef. item Franc. Releif, ut aliqui ex n̄ris Forojul^s.
Rosés. Ital. Rose. For. Roses.
Roberies. Ital. Rubberie. For. Roberies.
Restant. Ital. Restando. For. Restant.
Rous. Ital. Rosso. For. Rous.
Raves. Ital. Rape. For. Raves.

Sant. Ital. Santo. For. Sant. Seins. Ital. Santi. For. Sants.
Sec. Ital. Seco. For. Sec.
Sentence. Ital. Sentenza. For. Sentance. plur. Sentences.
Ses. Ital. Suoi. For. ses, et siei.
Sajettes. Ital. Saette. For. Sajettes.
Sanglier. Ital. Cignale. For. Sangler. plur. Sangliers. For. Sanglars.
Service, et Servise. Ital. Servizio. For. Servici, et Servisi.
Sanc. Ital. Sangue. For. Sanc.
Seur. Ital. Sicuro. For. Seur, et Siur. Seureté. Ital. Sicurtà. For. Seurtat.
Seles. Ital. Selle. For. Seles. Item. Franc. Siels, ut For.
Servent. Ital. Servono. For. Servin. Servirès. Ital. Servirete. For. Servirès.
Saufconduit. Ital. Salvocondotto. For. Salfcondut. Sauf. Ital. Salvo. For. Salf. Salve. Ital. Salva. For. Salve.
Seignà. Ital. Segnò. For. Segnà. Segnez. Ital. Segnati. For Segnez.
Sepolture. Ital. Sepoltura. For. Sepolture.
Seur. Ital. Sorella. For. Sur. plur. Seurs. For^s. Surs. item Franc. Soeur.
Servì. Ital. Servito. For. Servit.
Salut. Ital. Saluto. For. Salut.
Somme. Ital. Somma. For. Somme.

Seignior. Ital. Signore. For. Signior. Seigneurie. Ital. Signoria. For. Signorie.
Separez. Ital. Separati. For. Separez.
Sel. Ital. Sale. For. Sel, et Sal.
Segrete. Ital. Secreta. For. Segrete. plur. Segretes.
Saves. Ital. Sapete. For. Saves.
Suffrirès. Ital. Soffrirete. For. Suffrirès.
Sols. Ital. Soldi. For. Solts. sig. Solt.
Sarazins. Ital. Saracini. For. Sarazins. sing. Sarazin.
Sor. Ital. Sopra. For. Sore.
Soffri. Ital. Soffri. For. Soffri.
Scarlet. Ital. Scarlato. For. Scarlet.
Statut. Ital. Statuto. For. Statut.
Souppe de Vin. Ital. Zuppa in Vino. For. Soppe de Vin.
Sinestre. Ital. Sinistra. For. Signestre.
Saphirs. Ital. Saffiri. For. Saphirs.
Sac. Ital. Sacco. For. Sac. Sacquà. Ital. Insaccò. For. Sachà. Sacchet. Ital. Sacchetto. For. Sacchet. plur. Sacchets.
Serf. Ital. Servo. For. Serf. plur. Serfs. Serve. Ital. Serva. For. Serve.
Sovrain. Ital. Sovrano. For. Sovrain.
Sebelins. Ital. Zebellini. For. Sebelins.
Servi. Ital. Servì. For. Servì.
Science. Ital. Scienza. For. Science.
Secours. Ital. Soccorso. For. Secors.
Solier. Ital. Solaro. For. Solar, et Soler.
Spere. Ital. Sfera. For. Spere.
Soufflet. Ital. Soffietto. For. Soufflet.
Soustenus. Ital. Sostenuti. For. Sustenus.
Sages. Ital. Saggi. For. Sages.
Somer. Ital. Somaro. For. Somer.
Saffran. Ital. Zaffrano. For. Saffran.
Sale. Ital. Sala. For. Sale.
Solemnitez. Ital. Solennitadi. For. Solemnitez.
Semences. Ital. Semènte. For. Semences.
Sui. Ital. Sono. For. Soi. Ere. Ital. Era. For. Ere. Jerent. Ital. Erano. For. Jenin. Serai. Ital. Sarò. For. Serai. Serès. Ital. Sarete. For. Serès. Fos. Ital. Fosse. For. Fos. Fussen. Ital. Fossero. For. Fussin. &c.
Savon. Ital. Sapone. For. Savon.
Souris. Ital. Sorcio. For. Surìs.
Travail. Ital. Travaglio, fatica. For. Travai.
Tornà. Ital. Tornò. For. Tornà.
Tambours. Ital. Tamburi. For. Tambours, et Tamburs.
Talon. Ital. Calcagno. For. Talon. plur. Talons.
Tissus. Ital. Tessuti. For. Tissus.
Tuit. Ital. Tutti. For. Tuich. Item Fran. Tug. For. Tuck.
Tailles. Ital. Taglie. For. Tajes.
Toulte. Ital. Tolta. For. Tolte. Tollir. Ital. Togliere. For. Tolli. Tollut. Ital. Tolto. For. Tollet. Tolt.
Trompes. Ital. Trombe. For. Trompes. item. Trompetes, ut For.^e
Tresorier. Ital. Tesoriero. For. Tresorir.
Tantquant. Ital. Tantoquanto. ~~For. Tantquant~~.
Tenis. Ital. Tenesse. For. Tenis. Tenus. Ital. Tenuti. For. Tenuh.
Targue. Ital. Targa. For. Targhe.
Tart. Ital. Tardi. For. Tert.
Teste. Ital. Testa. For. Teste.
Terrein. Ital. Terra. For. Terren.
Tiran. Ital. Tiranno. For. Tiran.
Traitiez. Ital. Trattati. For. Tretez.
Turnois. Ital. Tornese. For. Tornès.
Touchier. Ital. Appartenere. For. Touchià.
Toile. Ital. Tela. For. Tele.
Torche. Ital. Torcia. For. Torsce.
Trajent. Ital. Tirano. For. Trajn.
Tempeste. Ital. Tempesta. For. Tempieste.

Tort. Ital. Torto. For. Tuert.
Temporel. Ital. Temporale. For. Temporel.
Tour. Ital. Torre. For. Tor. plur. Tours. For. Tors.
Timpanes. Ital. Timpani. For. Timpanes.
Tabar. Ital. Tabaro. For. Tabar. plur. Tabars.
Testemoins. Ital. Testimonj. For. Testemonis.
Tenche. Ital. Tinca. For. Tenchie.
Tinel. Ital. Tinello, Luogo da mangiare. For. Tinel.
Toaville. Ital. Tovaglia. For. Tovaje.
Trefes. Ital. Trufe. For. Trufes.
Truant. Ital. Mendico. For. Truant.
Temp. Ital. Tempo. For. Timp.
Trone. Ital. Tronco. For. Tronc.
Timon. Ital. Timone. For. Timon.

Voisin. Ital. vicino. For. Visin. El vizin d'entor. Ital. Il vicin d'intorno. For. El visin d'entor.
Vigne. Ital. venga. For. vigne.
Voix, voes. Ital. voce. For. vos. Latin quoq. item Franc. Vois
Vilains. Ital. Villani. For. Vilains. Vilanie. Ital. Villania. For. Vilanie. Vilaine. Ital. Villana. For. Vilane. et Franc. Vilenie.
Vertut. Ital. Virtù. For. Vertut.
Vif. Ital. vivo. For. vif. plur. vifs.
Vesque. Ital. Vescovo. For. Vescu, et Vescum. Item Fran. Vescoms. Ital. Vescovi. For. Vescums.
Vuarde. Ital. Guardia. For. Vuarde.
Vainques. Ital. Vinti. For. Venzus. sing. Venqu.
Ventre. Ital. ventre. For. ventri.
Violences. Ital. violenze. For. Violences.
Valüe. Ital. valuta. For. Valude.
Vivrai. Ital. viverò. For. vivraj.
Vait. Ital. Andate. For. Vait.
Vin. Ital. Vino. For. Vin. plur. Vins.
Veus. Ital. vuoi. For. Veus. Vueil. Ital. voglio. For. vuei. volés. Ital. volete. For. Volés.
Violet. Ital. violato. For. violet.
Viele. Ital. vecchia. For. Vielè. item vieille. Vieil. Ital. vecchio. For. Vieli.
Vent. Ital. vende. For. Vent. Vendus. Ital. venduti. For. Vendus.
Vice. Ital. Vizio. For. Vici.
Verge. Ital. Verga. For. verge. plur. Verges.
Vassal. Ital. Vassallo. For. Vassal.
Vers. Ital. Verso. For. Viers.
Vestirà. Ital. vestirà. For. Vestirà.
Valent. Ital. Vagliono. For. Valen.
Usures. Ital. Usure. For. Usures. Usuriers. Ital. Usuraj. For. Usurers. sig. Usure.
Vestement. Ital. vestimento. For. Vestement.
Vigoreus. Ital. Vigoroso. For. Vigorous.
Vil. Ital. Vile. For. Vil.
Vert. Ital. verde. For. vert. fem. verte.
Umain. Ital. Umano. For. Umaa.
Vignes. Ital. Vigne. For. Vignes.
Uuarnis. Ital. Guarniti. For. Uuarnis.
Ventaille. Ital. Ventaglio. For. Ventai.
Voltes. Ital. Volti. For. Volts.
Vaissel. Ital. Botte di Vino. For. Vassel, et Vassiel.
Veage. Ital. Viaggio. For. Vias. item Franc. Viage.
Vacches. Ital. Vacche. For. Vacchies.
Violes. Ital. Viola. For. Violes.
Volentèr. Ital. volentieri. For. volentèr.
Ver. Ital. Verme. For. vèr, et Vièr.
Verre. Ital. vetro. For. verri.

Voces. Numerales.

Un. Ital. uno. For. Un. Une. Ital. una. For. une. Doj. Ital. Due. For. Doj. Dos. ital. Due. fem. For. Dos. Trois. Ital. Tre. For. Trej. Quattre. Ital. Quattro. For. Quattri. Cinc, et Cink. Ital. Cinque. For. Cinc. Sis. Ital. Sei. For. Sis. Sept. Ital. sette. For. Sept. Oyt. Ital. Otto. For. ot, et Vot. Neuf. ital. nove. For. Neuf, et Nuf. Dis. Ital. Dieci. For. Dis. Vint. Ital. venti. For. Vint. Trente. Ital. Trenta. For. Trante. Quarante. Ital. Quaranta. For. Quarante. Cinquante. Ital. cinquanta. For. Cinquante. Sessante. Ital. Sessanta. For. Sezante. Cent. Ital. Cento. For. Cent. Troiscens. Ital. Trecento. For. Traicent. Quatrecent. Ital. Quattrocento. For. Quattricent. Siscens. Ital. Secento. For. Siscent. Septcens. Ital. Settecento. For. Septcent. Mil. Ital. Mille. For. Mil. Dismil. Ital. Diecemila. For. Dismil. Trentemil. Ital. trentamila. For. trentamil. Soissantemil. Ital. Sessantamila. For. Sessantemil. l'an mil deus cens cinquante ~~at~~ un. Ital. l'anno mille ducento cinquantuno. For. l'an mil doj cent cinquante e un.

Seconde. Ital. Seconda. For. Seconde. Tierce. Ital. Terza. For. Tierce. plur. Tierces. Quarte. Ital. Quarta. For. Quarte. Quart. Ital. Quarto. For. Quart. &c.

Hæc cursim, et tumultuario calamo ex illis Gallicis vernaculis scriptoribus, quorum frusta in rem suam Cangius in suo Glossario Latino-barbaro profert, excerpta sunt; pauciora equidem, cum MSta. illa aliunde non adessent, ut Loupletiorem farraginem exscriberes; sed, ut mihi videtur, quantum satis ad rem nostram, si ijs præsertim adjicias Dictiones quasdam Gallicas, sive Francas antiquiores, sermonem Forojuliensem præferentes, et ex eodem Glossario deromptas, quas subdere non inutile visum fuit.

Dictiones Francorum antiquiores.

Che il an perdut il bon Pastor. Ital. Che hanno perduto il buon Pastore. For. che han pardut il bon Pastor.

Adouber vueil l'enfant Girbert mon fil, si m'aidera ma guerre a maintenir. Ital. Addobar voglio l'infante Girberto mio figo. se mi ajuterà la mia guerra a mantenere. For. Adobà vuei l'enfant Gibert mio fi, se mi judera me vuerre a maintegnì.

Par Diu de Paradis. Ital. Per Dio del Paradiso. For. Par Diu dal Paradis.

Che de devant non sen jerent partis. Ital. Che avanti non s'erano partiti. For. Che di devant non si jerin partis.

Devant en vient l'Enseigne S. Denys blanche. Ital. Innanzi viene l'Insegna di S. Dionigi bianca. For. Devant e ven l'Ensegne di S. Dionys blanchie.

En guerre par acostumance, portent deus dars et une lance. Ital. In guerra per costume, portano due dardi, et una lancia. For. En Vuerre par acostumance puartin doj dars, et une lance.

Ne vesti il vest, ne brunete, Ne drap, ce nous conte l'histoire. qui ne traisit a couleur noire. Ital. Ne vesti verde, ne brunetto, ne panno, come ci narra la storia che non tirasse a color negro. For. Ne vestì il vert, ne brunet, ne drap, ce nous conte l'historie, che no traes a color neri.

Del cul li fit saillir un pet. Ital. Dal culo li fece saltar un fiato. For. Del cul li fit issi un pet.

Puent aler ou il voelent. Ital. Possono andar dove vogliono. For. Puen là dulà che vuelen.

N'a meillor terre sous la Chape du ciel. Ital. Non è miglior terra sotto la Cappa del Cielo. For. Non a mejor tierre sot la Chape dal Cil.

Cognois avoir eu, et receu de honor. Ital. Conosco aver avuto, e ricevuto onore. For. Cognos avè aut, e receut honor.

Li devant dis Mesire li Abbés a en le dite vile ben mil personnes, ou plus asses, les quels ne se puent marier. Ital. Gli antedetti Signori Abbati han nella detta Villa ben mille persone, o più assai, le quali non si possono maritare. For. lis devant dis monsiers Abbaz a en le dite vile ben mil personnes, o plui assai les quels non se puen marida.

Le fort mur a miner comencent. Ital. Il forte muro a minar cominciano. For. Il fuart mur a minà comenzin.

Une some de oufs, et de poullaiges, de formaiges. Ital. una soma d'ova, di polli, e di cascio. For. une some de ufs, et de poullez, de formadis.

L'enseigne tint qui fust de cendel pur. Ital. L'insegna tiene, che fu di cendado puro. For. L'enseigne ten, che fu di cendel pur.

Les deus enfans sans nul ajtor, Mist en prison en une tour, En un Cepiel cascun d'un piè. Ital. li due giovani senza alcun ajuto mise in prigione in una torre in un Ceppo ciascuno d'un piede. For. Les doj enfanch senze nul jutori mette in preson en une tor en un Cepiel cascun d'un pit.

Et li

Et li comandà, que tout cel, nè franc, ne sierf, ne bon, ne vil, ne clop, ne rous, ne blanc, ne noir, fussent frances. Ital. E li comandò, che tutti quelli, o franco, o servo, o buono, o vile, o zoppo, o rosso, o bianco, o negro, non fossero liberi. For. li comandài, che tug chei, ne franc, ne sierf, ne bon, ne vil, ne clop, ne ros, ne blanc, ne neri fossin francs.

Le päis luis, et resplendit. Ital. il paese luce, e risplende. For. lu päis lus et resplend.

Et il n'y demeuroit buef, vacche, ne mouton, ne pain, ne char, ne vin, ne oye, ne chapon. Ital. E non vi rimase bue, vacca, ne montone, ne pane, ne carne, ne vino, ne oca, ne capone. For. Et il n'y restà bo, vacchie, ne molton, ne pan, ne chiar, ne vin, ne ochje, ne chiapon.

Et je vous chanteray une bonne chançon. Ital. Et io vi canterò una buona Canzone. For. Et jo vous chianteraj une bonne chianzon.

Amis, quant tu as a plaider, Et tu n'as qui te voeille aider, ton jugeour conseil demande La Lois du droit si le comande. Ital. Amico, quando tu hai a litigare, e tu non hai chi ti voglia ajutare, al tuo Giudice consiglio dimanda, la legge del giusto così comanda. For. Amì, quant tu as di là a plaits, E tu no as cui cu ti vueli judà, al to zudis consei demande, la lez del dret cusì lu comande.

La bonne femme du Maisnil, A ouvert l'uis de son coustil. Ital. La buona donna di Maisnil ha aperto l'uscio della sua Corte. For. La bone femine di Maisnil a oviert l'us dal so coustil.

Bonne chançon plest vous a escouter. Ital. Buona Canzone piacciavi d'ascoltare. For. Buine chianzon us plasi a scoltà.

Que elle a son cor plus dur que lou diaspre. Ital. Che Ella ha il suo cuore più duro del diaspro. For. che je a so cuer plui dur che lu diaspri.

Qui ere laciée a sa coroje. Ital. Che era allacciata alla sua coreggia. For. che ere lauade e so coreje.

Le Pape chantà le messe. Ital. Il Papa cantò la messa. For. Lu Pape chiantà la Messe.

Vassal pert, quant par mal talent il met la main &c. Ital. Vassallo perde, quando per mal talento pone la mano &c. For. Vassal piert, quant par mal talent lui met la man &c.

Sont reputez serfs fugitifs. Ital. sono reputati servi fugitivi. For. son reputez serfs fugitifs.

Pieces de drap. Ital. Pezze di drappo. For. Pieces de drap.

A grans bastons pesans ferrez. A un lonc fer agu devant. von ceus de France recevant. Ital. con grandi bastoni pesanti ferrati con un lungo ferro acuto innanzi vanno quei di Francia ricevendo. For. Cun grans bastons pesans inferrez con un lunc fier acut devant, van che de France recevint.

Je te ferai antor le col noir. Ital. Io ti farò attorno il Collo negro. For. jo ti farai ator lu cuel neri.

A cause de leurs personnes de condition servil. Ital. A cagione di loro persone di condizion servile. For. a cause de lors persones di condition servil.

Devez vous issir de chest baing de villenie. Ital. Dovete voi uscire da questo bagno di Villania. For. Doves vo issi de chest baing de Villenie.

Li vins espant sor le peliçon gris. Ital. Li Vini spande sopra il Pelicione bigio. For. li vins spant sore lu pelizon gris.

Que noif, nevent, ne glace n'use. Assés près du pas de l'Ecluse. Ital. che neve, ne vento, ne giaccio s'usa molto presso del passo della chiusa. For. che nef, ne vint, ne glace si usa, assai donge il pas de le Scluse.

Notant tous le dis de son Avarsaire. Ital. notando tutti i detti del suo avversario. For. Notant tug i ditz del so Aversarj.

Ki sa tierre robe, et toutes les Glises. Ital. che sua terra rubba, e tutte le chiese. For. che so tierre robe, et tutes le Glesies.

Vò mei salver la grant Rome &c. Ital. È meglio salvar la gran Roma. For. Vò miei salvà la gran Rome.

Romains a la langue seche, e dure. Ital. Romani hanno la lingua secca, e dura. For. Romans han la lenghe secchie, e dure.

Tu as dit le Patenostre in Roman, ou en Latin. Ital. Tu hai il Pater nostro in Romano, o in latino. For. Tu as dit le Patenostre in Roman, o en latin.

Et si nous mostreras des Eschax, et des dez. Ital. E se tu ci mostrerai degli Scacchi, e de Dadi. For. E se nus mostreras des Schax, e des Daz.

Florins

Florins de Florenze de bon or, et de bon pois a recevoir de la secrete chascun an par les payes uses de la Secrete. Ital. Fiorini di Fiorenza di buon oro, e di buon peso da riceversi dalla Secreta ciatun' anno per le paghe usate della Secreta. For. Florins de Florenze de bon aur, e de bon pés di receví de Secrete ognan par les payes usades de la Secrete.

Se vos volés. Ital. se voi volete. For. se vos volés.

Ne se pot plus humilier. Ital. Non si può più umiliare. For. No si pò plui humiliá.

E pour ce que Cousin le nommè, le fist il Senateur de Rome. Ital. E perchè Cugino lo nominò, lo fece Senator di Roma. For. E parceche Cusin lu nominè lu faze Senator di Rome.

Li uns portoit plene boz de vin viez, l'autre un paon rosti. Ital. uno portava piena una bozza di vin viezo, l'altro un pavone arrosto. For. L'un puartove plene une boce de vin viez, l'altri, o autri un paon rostit.

L'aigue as mains. Ital. L'acqua alle mani. For. L'aghe as mans.

Adont fu la nouvielle esparse, que tout li Tarsien de Tarse, furent issus de leur contrée. Ital. Dunque fu la novella sparsa, che tutti li Tarsiani di Tarsia furono usciti dalla loro Contrada. For. Adonchie fu la nuvielle sparse, che tug li Tarsians de Tarse forin issus de lor Contrade.

Belle et bonne et sainte Dame et religieuse. Ital. Bella, et buona et santa Dama e religiosa. For. Biele et buine e sante Dame e religiose.

Gales de Montigni portà, ou la chronique faus m'enseigne, De fin azur luisant l'Enseigne. Ital. Galesio di Montigni portò, o la Cronaca falso m'insegna, di fin azuro lucente insegna. For Gales de Montignì puartà, o la croniche fals m'ensegne, di fin azur lusiat l'Ensegne.

El dam esquivarai, e la honor del Comun de Monspellier, e de la Universitat farai, et procurarai, e dels contrasts que seran &c. entendrai per tot le temps de mon offeizi, gitados tota amistazs &c. Ex statuto Montispessuli. Ital. Il danno schivarò, e l'onore del Comune di Monspellier, e della università farò, e procurerò, e de contrasti che saranno &c. sentirò per tutto il tempo di mio Ufficio, lasciata ogni amicizia &c. For. El dan schivarai, e la honor del Comun de Monspellier, e de la universitat farai, et procurerai, e dei contrastzs che seran &c. Entenderai per tut il timp di mio offici, lassade ogni amicizie &c.

Hæc ibidem e Provintialibus poetis a Cresimbenio in sua Histª. Poetis vulgaris editis &c.

Federici 1. Aug:

Plus my cavallier Frances, Ital. Piacemi il Cavallier Francese, For. mi plas il Cavallier Frances,
E la Dama Catalana, Ital. E la Dama Catelana. For. E la Dame Cattallane,
E l'onras del Gynoes. Ital. E l'onorar del Genovese. For. E l'onorà del Gynoes,
E la Cour de Kastellana, Ital. E la Corte di Castellana. For. E la Cort di Kastellane
Lou Kantar Provensales, Ital. Lo cantar Provenzalese. For. Lu Kantà Provenzalés
E la Danza Trivyzana. Ital. E la Danza Triviziana. For. E la Danze Trivyzane,
E lou corps Aragonnes, Ital. E lo Corpo Aragonese. For. E lu cuarp Aragonnes
E la Perla Julliana, Ital. E la Perla Giuliana. For. E la perle Juliane.
Las Mans, e Kera d'Angles, Ital. Mani e cera dell'Inglese. For Las mans, e cera de Ingles.
E lou donzel de Thuscana. Ital. E'l donzello di Toscana. For. E lu donzel de Tuscane.

Petri Raymundi Tholosatis.

Vergiers ni flours ni pras. Ital. Giardini, ne fiori, ne prati. For Zardins, ni flours ni prats.
Non m'an fach Kantadour. Ital. Non mi han fatto cantadore. For. No m'an fat Kantadour.
Mays per vous (qu'yeu ador) Ital. Ma per voi, ch'io adoro. For. Ma per vos, che jeu adori.
Domna, soy allegraz. Ital. Donna, sono allegrato. For. Donne, soy allegrat.

Ugonis S. Syri.

Alla valent Comtessa de Provensa. Ital. Alla prode Contessa di Provenza. For. Alla valent Comtesse de Provenze.
Qu'a tous sous fachs d'honnour e de Saber. Ital. C'ha ogni suo fatto d'onore e sapere. For. ch'a tuit sos fats d'honoure di savè.
Sous dichs courtes, sous semblans de plazer. Ital. suoi detti cortesi, suoi sembianti di piacere. For. Sos. dits courtes, sous semblans de plasè.

De grand'

De grand' amour, e de granda valenza. Ital. Di grande amore, e di grande valore. For.
De grand' amour, e de grande valentise.
Mand mas Kansons, car cella de cui es. Ital. mando mie Canzoni, che quella, a cui è. For.
Mandi mes Kansons, parce che je di cui è.
M'a comandat, qu'a leys la tramerès. Ital. Ingiunto m'ha, ch'a lei la tramettessi. For.
M'a commandat, ch'a je la trametti.

Gottfredi de Luco.

Da questa ingratta yeu non ai ren agut. Ital. Da questa ingrata jo non ho nulla avuto.
For. Dacheste ingrate jeu non ai nuje avut.
Que dur afan en mon van ezercici. Ital. Che duro affano in mio vano esercizio. For.
che dur afan in mio van esercici.
E pensant yeu ly aver fac servicy. Ital. E pesandole aver fatto servizio. For. E pensant
jeu a je ve fat servici
Ay conneyssut que non fason degut. Ital. Ho conosciuto, che non fa suo dovere. For. Ay
conossut che no fasso dovè.

Hugonis de Penna.

Yeu voly faire esclarir ta memoria. Ital. Jo voglio far risplendere tua memoria. For.
jeu vuei fa sclarì to memorie.
En tantas partz de ta perfection. Ital. In tante parti di tua perfezione. For. En tantas
partz de to perfeltion.
Qu' estaran tous en admiration. Ital. Che staran tutti in ammirazione. For. Che staran
tuit en amiration.
D'auzir comptar de tous bels fachs l'historia. Ital. D'udir raccontar de tuoi bei fatti l'
istoria. For. D'uldi comptà dei tiei biei fats l'istorie.

Petri a Robore.

Pauc m'an valgut mos prees, ni mos prezies. Ital. Poco m'an valso miei prieghi, ne
mie preghiere. For. Pouc m'an valut miei precs, ni mes prejeres.
Ni jauzimen d'Ausel ni flour d'Eglay. Ital. Ne udire augello, ne fior di ghiaggiuolo. For.
Ne uldi ucel, ni flour di .....
Ni lou Plazer que Dieu trasmet en Mai. Ne lo piacer, che Dio trasmette in Maggio. For.
Ni lu plasè che Dieu trasmet en Mai.
Quand on vey verds lous prats ni lous Garryes. Ital. Quando si vede verde i prati, ne li
Giardini. For. Quand si viod verds lous prats ni lous Zardins &c.

Guillelmi Amalricii.

Dieu mon esperansa, ma forsa e vertus. Ital. Dio, mia speranza, mia forza, e virtù. For.
Dieu, me speranze, me force, e vertut.
Fai que jeu non siei contrari a ta ley pura, e santa. Ital. Fa ch'io non sia contrario a
tua legge pura, e santa. For. Fai che jo no sei contrari a to ley pure, e sante.
En temps d'adversitat, quand l'enemy m'enkanta. Ital. In tempo d'avversità, quando
il nemico m'incanta. For. En timp d'avarsitat, quand il nemy m'enkante.
E mi conseillia d'estre eslugnat de vertus. Ital. E mi consiglia d'essere lontano da
virtù. For. e mi Conseje d'essi lontan de vertut.

Quibus addi potest ejusdem hujus Guillelmi Carmen aliud in laudem Roberti Siciliæ regis, Provintiaque Comitis, quod ferè per totum nostrum Forojuliensem sermonem præsefert, prostatque apud ipsum Crescimbenium in laudata hist.ª in vitis poetarum provintialium pag. 131. Vol. II.

Cum hisce in Rapsodijs aliquæ adlatæ et recensitæ sint voces, quæ utrobiq. eædem tam in latino q.m in Franco indite leguntur, hoc oscitantia, aut casu non evenisse admovendum est, sed consulto et ad propositum asserendum convenientér: cum non eandem primam originem; a latino sermone nempe, utriq. linguæ tribuendam esse in comperto sit, usus hic vocum communis, et promiscuus eandem Franco, et Forojuliensi Sermoni originem adstruent. Si n.a easdem voces, quas Forojulienses a latinis, vel parum detruncatas, vel inversas eodem modo, et forma, quo Franci ubi sunt. acceperant, easdem eodem sono, pronenciatione, et literis in ambabus linguis habemus, procul dubio linguam utramq. eandem originem habuisse fatendum est. Cum vero primi, et ante omnes Italos Galli Francorum barbarum sermonem latino immiscuerint, et primi novæ linguæ initium et ortum dederint, ut antea animadvertimus, consequens est Forojulienses ab illis ysdem Gallis, seu mavis Francis Dialectum suam arripuisse, et tunc cum nostram subalpinam regionem invaserunt, quod jam a principio, et proposuimus et affirmavimus.

Hisce tam latinarum, quam Francarum vocum Indiculis addatur. quod sermones, de quibus agitur, callentes facile animadvertere possunt, verba plura tam latinæ quam Francæ originis a Forojuliensibus deuntar, et in desinentijs præsertim, ubi plerumque aliquæ literæ detruncantur, quod Francis quoq. esse in more quisq. scire potest. Exempli gratia; Finales in infinitis verborum conjugationum fere omnium, ut dictum est, omittuntur terminant etenim Forojulienses primæ conjugationis verba fere semper in A. accentu gravi pronuntiata, ut amare amà, laborare, lavorà; quæ sunt secunde conjugationis in E. gravi pariter accentu notata ut videre, vidè, comparere, comparè; cum tertiæ, et quartæ conjugationis verba in suis infinitis terminationem in I. itidem accentu gravi prolata, plerumq. habeant, ut legere, lei, sentire, sentì, audire, uldì, et præterea, quæ superius verba produximus syncopata, et præcipue in latina serie. Quod cum præcipuus, et peculiaris sit hic mos et

et usus in Franca lingua, et in nostra Forojuliensi, verba detruncandi, et finales præsertim literas omittandi, non minima hæc est ratio, et argumentum, quod utriq. harum linguarum idem ortus, et origo adsignetur; vel a Franca ipsa, jam in Gallijs orta, Forojuliensem originem suam traxisse, quod verosimilius; cum Gallia primum Francos invasores sit passa. Et equidem ea vocum pené omnium perpetua desinentia in. E. qua Franci utuntur, et Forojulienses, nulli alteri linguæ communi et in usu, nonne eandem utriusque linguæ originem perspicué, manifesteque demonstrat? eadem plurimarum vocum prolatio, et desinentia tam in singulari numero, quam in plurali, quod in indiculis observare est; idem quampluribus in vocibus literam. G. pronunciandi modus, et sonus, qui vel leniorem Z. refert, vel duram, et asperam. S., ut ingenium, Inzen, vel Insen; vel cum sequitur. U. in GH. pronunciationem transferunt. ut lingua, lenghe; nonne hoc idem planum apertumque faciunt? Et sané ex hisce, quas produximus, vocibus tantum quisque unam eandemque Francorum, et Forojuliensium linguam latina sublata quondam fuisse facilé intelligere potest, cum in nostra Forojuliensi tot voces, dictionesque Francas adhuc vigentes animadvertent, quas nec Italiæ linguæ usus, et venetæ præcipué, quæ passim in auribus Forojuliensium sonat, et in ore versatur, non tot sæcula, quibus a Francorum dominio absumus, non Germanorum accolarum comercium, non Patriarcharum ex ea natione principatus, aut in hanc regionem colonorum transalpinorum deductio delere unquam potuit –

Sed brevis index ille, et paucis diebus nullo pene studio et labore consarcinatus breve admodum, et exile argumentum præbet; quod cum a singularibus ad universale procedat, in enucleata, et plurima singularium enumeratione vim suam omnem habere existimatur, et præterea cum quibusdam Italicis puris vocibus sit conspersus, earum derivationem in Forojuliensem sermonem, non a Franco lingua, sed ab Itala potius, cui dialectus Forojuliensis inhæret, ducendam esse quis contendet. Ad hæc tamen facilis responsio.

Si operis precium esset, literisque utile perspiceretur, ut index ille cresceret, et non modicam in molem excresceret, manum daturum me, et non infelici eventu effecturum non diffiderem; sed cum ad rem probé testandam satis superque indicem hunc sufficere jure existimem, tempori parcere et fastidio eo in cudendo satius duxi, ut, resecto supervacaneo labore, lectori, mihiq. consultum vellem. Coeterum cum plures in Franca lingua, ut in nostro Forojuliensi sermone, voces sint, quæ cum ijs comunes in Italica, in Hispanica, et in alijs animadvertuntur, nescirem qua ratione affirmari possit, Francos, et Hispanos ab Italis potius eas accepisse, quam a Francis, et Hispanis Italos eas mutuas sumpsisse; cum hoc verisimilius sit, quam illud; nam Italia a Francis sæpe invasa, et dominata fuit, tunc cum novæ hæ linguæ ex barbarorum vocum irruptione in latinum eloquium emergere cœperunt; nunquam post Romanum imperium Gallia jugum Italicum ullo tempore subijt. Præterea cum Ulpianus Dig. lib. 32. qui totus est De legat. et fideicomis. 3º in L. Fidei comissa. XI. §. I. Fidei comissa quocumq. sermone relinqui posse affirmet, non solum latino, vel græco, sed etiam Punico, vel Gallicano; linguam propriam a latina diversam Gallias, imperante Alexandro Severo, sub quo vixit Ulpianus ut Lamprid. in Alexandro cap. 15. habuisse constat; quam aliquo modo redivivam in moderno Francorum sermone perdurare, nemo, ut opinor, negabit. A Francis igitur Italia potius quam illos ab hac sermonis usum, et formam mutuam accepisse, et rerum eventus, et temporis supramemorati ratio suadere videtur. Sed nec Forojuliensem nostrum sermonem voces eas, quas cum Italis, et Francis communes habet, ab Italis potius, quam a Francis mutuas accepisse mihi probabile videtur.

Nemo inficias ibit, Italicam omnem linguam, dialectos nempe Italiæ omnes, eandem eodemque et causa originem habuisse, quæ corrupto et antiquato latino sermone linguas Italorum novum et inconditum tunc sermonem proferre docuit; quod cum ita sit, rationque omnes suadent, eodem partu gemellam Forojuliensem dialectum cum alijs Italicis editam a barbarie fuisse, est in com-

perto

comperto; eodem igitur tempore, eodemque patre, et matre nata, eodemque lacte alta, et enutrita a suis coævis gemellis nihil auxilij, aut educationis haurire potuit. Sermonem quocirca, sive dialectum propriam ita Forojulienses efformavere, ut suas Neapolitani, Romani, Hetrusci, Lombardi, alijque, et vocum suarum derivationes omnes ex ijsdem fontibus petivere, neque altera, ab altera, sed omnes ex indigeno latino sermone, et barbarorum lingua, quæ sibi convenientia et comoda verba visa sunt, in usum suum, et dialectum convertêre. Et equidem tunc cum in alijs regionibus Italiæ illarum dialecti dispositionem suam et formam acceperant, Italicamque linguam ea, qua nunc utimur, rudiorem, jam stabilem usu, et communi consensu reddiderant; Forojuliensis quoque nostras adoleverat, eamque formam, et dispositionem, ea, qua nunc utimur, non plurimum dissimilem, jam receperat; de quo Dantes ipse ineluctabile nobis testimonium prabet. Cum is enim suam inimitabilem Comediam condere labente Sæculo XIII.º meditaretur, nec illam latino eloquio et carmine, quo eam incoeperat continuare ipsi visum fuisset, sed Italico metro, adhuc perre in nova lingua intacto, eam compositam posteris tradere decrevisset; quamvis ipse Tuscus Florentinus, suæ tamen dialecti vocibus uti tantum noluit, et ut omnem demereretur Italicam linguam, eamque in precio, et existimatione collocaret, ex omni Italiæ dialecto voces aliquas, quæ aptæ sibi, convenientesque ad sensa verius et planius exprimenda visæ fuere, scelegit, et suo illustri in poemate hac illaque disposuit; locum quoque aliquibus Forojuliensibus vocibus faciens, quod ab initio hoc in dissertatione memoratum est. Antequam igitur sæculum XIIII.m adventaret, sicuti aliæ Italicæ dialecti; nostra quoque firmitatem suam, et usum, ut cæteræ, erat adepta; nec aliqua ex his nostris Italicis alias dignitate, et nitore præcellebat ita, ut ab ipsa aliæ vel voces, vel formam, vel nitorem aliquem petere, politionis sermonis condendi gratia, cuperent, sed queq. suis contenta opibus, alias negligeret, et ut pares coleret, non aliquam, ut venustiorem, et excellentiorem suspiceret, et ut normam, magistramque observaret.

Præter hoc Dantis testimonium, quo nostrum Forojuliense eloquium, ex se nullius adminiculo indigens stetisse sæculo XIII.º probatur, quamvis ejus sæculi nostra dialecti monumenta non adsint; quæ quoque ex alijs Italicis dialectis, vel nulla, vel vix, nec ante medietatem dicti Sæculi apparent; adsunt nihilominus verba plura nostra propria, nullique altari dialecto communia quæ hinc inde ex Notariorum varijs monumentis, aut Chartis ejus ævi a me collecta sunt, quæ satis superque, etiam Dante non cognito, rem in aperto ponerent; ex quibus aliqua, veritatem obtestatura, sub oculis exponere non omnino abs re arbitratus sum.

Hæc in chartis ab anno 1250. ad annum 1300. Adadór. Ital. sull'orlo — Tonie. Ital. Antonia —
Mange. Ital. Mangia — Menie. Ital. Domenica — Pazille. Ital. Pachiucco — Filuze, diminutivum a Filare — Coltis. Ital. Raccolte, ovver Rate — Bajarzis. Ital. Broili — Hordelis. Ital. Fiordiligi — Alok. Ital. Alocco. Rival. Ital. Argine di terra — Pizzul. Ital. Picciolo — Ramaz. Ital. Ramo — Desot. Ital. Dissotto — Màs. Ital. Manso, o Maso — Ab anno 1300. ad annum 1330. Fave. Ital. Fava — Endree. Ital. Andrea — Risiz. Ital. Pampino di vite — Domèni. Ital. Domenico — Cumòn. Ital. Comune — Vigne. Ital. Vigna — Fressone. Ital. Frissora — Miluz. Ital. Melo — Boz. Ital. Recettacolo di legno, o misura di Solidi, e liquidi — Baniglàr. Ital. Somiere, et Somaro —

Adijciam quoq. aliqua nostro idiomate elata ex notis Expensarum ab administratoribus redditum majoris Ecclesiæ factarum quæ in Tabulario ejusdem Ecclesiæ majoris Glemonæ autographæ asservantur; quæ quamvis post medium sæculum XIIII.m scripta sint nihilominus ad rem nostram adminiculi quiddam conferre existimo —

1360. In prim spendey per fa meti lu lastrat su lu chiampanili & march. de den. V½ et Ir. X.
3. di jugn Itm. dei a mestri Pauli per fa lu tet dal chiampanili, et a Vilian so cusin — Den. XXXVI.
Itm. a mestri Pauli per un traf, et per la fature de la schiale dal chiampanili Den. LXIV.
Itm. spendey per scalis dos, che bisognà pèr lu chiampanili, et une foglu orgàni. Den. VII½
Itm. dey a mis.r lu Plevan per la spese chet feys a tray lu libri grant fuir di Padue, et condulu in Glemonè — — — Lir. di ss. V. ss. XIII.
1366. Item dispendie per un Codes, che despegnay in Venesie da li frari di S. Marie, el qual fo fat a Padue — Duc. XIII½ in aur.
Item dispendie per recevi lu Plevan in vin, e in confet. ss. XX.
1373. Item. Spendey i quai jo dey al Arciavul second usance — Mar I. de sol.
Item spendey per ricevi l'Arciaul, e gli previt per 5. boz de romanie.
Item spendey per fa conza, zoe cuvri lu Gradual, e altri Codis &.
1374. Item spendey che jo dey a mestri Nichul impintidor per la tauta, che l'impinti devant l'altar de Sant Jacu — ss. 7.
1389. Item spendey per la tavule d'arigint sore indaurade de dà la pas che jo comperai de Gabriel filg del Bul d'Udin per chomandament delg mei Prochuradors. Marc. di Sol. VIII. Sol. CXVI.
1391. Item spendei che jo dey al Masar del chomon per la deliberacion del Consely pizzul, e dai parchuradors
XII. Lui. dal Masar, e cun voluntat dai procuradors dala Camere de ducat d'aur XX. in prezi lo dochat dener.

denar. L.XXV. lu qual denari foren dats al mès ch alà da Rome per lo Plevan nostri dnr. XX.
1392. Item per ricevi lu Vescuf, e li predis duc. . . . .
Item spendei li quai jo dei a mis.r lu Vescuf per so fodie quant el segrà l'altar major duc. v½
in rason de L.XXV. lu monte March. 11½ e den. XIII. Itz al so infant. den. X.
Quæ Italicè ita sonant &c.

1410. Ricevei da E Pre Durly Vichari de la Plef de S. Marie de Glemone, Duchat XXV. glu qualz adus un Predi de Venzon a nom del Plevan d'Avenzon par in ceas chul det Plevan si è dbignut di da ognian a la chamire di S. Marie di Glemone. Duc. XXV.
1436. Item si feys marchiat cum lu filg de Mestri de chel me debi fà un lastrot sul mur del Sumitieri donge la schale de S.t Michel & a reson de lir. tre, e mieze lo pas de Comun, no metand oltre tre pieris par pas &.
Item spendey che jo dey al Plevan, e al Vichiari, e a Pre Blas, e a Pre Andrea, e P. Valen per li aniversaris de Sant Michel Zoè Lir. de sol. une per un che sumè libr. de SS. XXV.
1395. Item spendey per arecevi lo Previt de Venzon quand lo adus lo Zeri in lo di de S. Maria di agosto – sol. IV.
Item spendey per da al Larciavol al so. 1. manul per lui per lo Areyonasi che la Glesie paga – marc. 1.

Hæ voces omnes adhuc in nostro vulgari quotidiano sermone sunt in usu, ut quisque Forojuliensis dijudicare potest: Ex quibus, quamvis paucis, non difficile tamen est conjectari, imò pro certo datur intelligi, nostram Forojuliensem dialectum tunc, ut nunc est, paucis loquendi formulis, aut vocibus immutatis viguisse, et initio sæculi XIII.i Jam suam stabilijsse loquendi et verborum formam et ex latino, Francoque sermone in Forojuliensem dialectum, novum sermonem, excrevisse; eodem modo, et forma, quibus cœteræ Italicæ dialecti, quæ fortè tunc ad eam non pervenerant adultam ætatem, ad quam Forojuliensem pervenisse ex allatis argumentis absque dubio dignoscitur. Non igitur Forojulienses ab alijs Italicis populis voces, quæ Italo hodierno sermoni sunt similes, accipere potuerunt; sed eas ab illis populis, qui hanc regionem invaserant, ut aliæ Italicæ provinciæ ab ijs, qui eas occupavere arripuerunt; eodemque modo, et eodem tempore, quo reliqua Italia, et Transpadana præsertim, novum sibi insuetam sermonem ex barbarorum colluvie efformavêre; quem ab alijs accepisse populis, et nationibus, quam a Francis potis non est; cum in hanc provinciam, ut sæpe dictum est, ipsi primi irrupuerint, diuturnioresque ejusdem incolæ, domini, et possessores fuerint. Omninò explosa quo ad nostram provinciam Angeli a Nuce, et aliorum sententia, qui in Notis ad Leonem Ostiensem pag. 168. N.o 698. Cisalpinam nostram Galliam a Langobardis sermonem novum acceptum retulisse potius, quam ab alijs barbaris affirmat, ea ductus ratione, quod illa in regione regni sui sedem Langobardi fixerint, diutusque Italiæ illi dominati sint; nam et antiquiores Franci in Subalpina Italia coloni, et domini fuere, et regnantibus quoque Langobardis jus antea usurpatum hic, vel presentes quandoque obtinuêre, ut testimonio historicorum cognovimus –

Sed originem plurimarum Italicarum vocum a Teutisco antiquo idiomate duci posse transalpinorum onomastica nos docent. Ex quo qui septentrionalibus linguis nostræ Italæ originem Gothicam, vel Langobardam tribuunt, suam probè testatam et ineluctabilem sententiam proferunt: ijs insultantes, qui origines Italas e Græcis, vel Latinis fontibus, non e barbaris Teutiscis petunt, hincque gloriabundi de eorum sententia victoriam canunt, obtrudantes. Sed qui major eorum ratio, et ex hac derivationa eorum sententiæ comprobatio, si hanc eandem rationem, et assertionis eorum probationem et illi proferunt, qui a Græco et Latino sermone originem voces nostras Italicas hausisse contendunt, et demostrant adest immò istis, quam illis rationis pondus majus, et probabilius argumentum, cum Latinus sermo, et Græcus per tot sæcula Italiæ familiares fuerit, et indigena quem omninò missum fecisse, ut Itali barbarum exciperent Teutiscum, a verosimili abhorrere quisque intelliget. Corruptum equidem Latinum, et Græcum sermonem, qui in Italia vigebat, barbararum vocum intermixtione, et barbara latinarum vocum, et Græcarum prolatione omnes confitentur; nullus quod sciam a barbaris latinum Sermonem, vel etiam Græcum quod infimæ Italiæ pene fuit proprium nomenque et nuncupationem magnæ Græciæ ipsi indidit, sublatum fuisse, et pro eo Teutiscum superinductum fuisse, adhuc asserere ausus est; Et si quis assertionem talem in lucem hominum producere ausus fuisset, falsi statim a nostro ante adlato Latino indiculo convinceretur, contra quem ne hiscere quidem potest, re, et facto palam contra stante. Hisce rationis momentum adjungant, quæ Cl. Vir, de Italia unicè benèmeritus, Muratorius in Antiq. Medij Ævi Diss.a XXXII. De ling. Ital. origin. col. 1037. edisserit. Testatur ille eruditos Germanicæ nationis viros se audivisse affirmantes, ita suam linguam ab antiqua sæculi
VIII:

VIII.ª et IX.ª discessisse, ut vel ipsi literarum gnari in vetustæ illius fragmentis intelligendis aquam sibi nimium hærere fateantur. Si aqua nimium hæret viris doctis, et eruditis, illisque Germanicis in octavi, et noni sæculi Teutisca lingua intelligenda, aut interpretanda, jam clarè patet, quid dicendum sit de Gothorum, qui labente sæculo V.º de Langobardorum qui labente sæculo VI.º, et de aliorum barbarorum linguis, quas ante hos Italiam petentes in eam invexere; quodque subsidium ab onomasticis septentrionalibus in originib.s Italicis eruendis sperari possit, est in aperto, si originem Italicæ linguæ Gothis, Langob.is, et hujus modi barbaris tribuendam censeamus. Qua igitur ratione, quove spiritu Italicarum vocum origines ex Teutiscis onomasticis esse petendas, pronunciari, et affirmari possit, nullus video. Non equidem inficias eo vocum quarundam Italicarum, comodè convenienterque ætimologias a septentrionalibus Teutonicis educi posse; cum negare nemo possit plures voces a barbaris memoratis in eum sermonem intrusas fuisse, qui deinde in Italiam migravit, et quædam etiam barbaræ voces a Gothis, et Langobardis in ipsa Italia, dum dominarentur, et habitarent, relictæ, et insitæ fuere; Sed harum vocum quota pars est; fortasse enim barbari hi Græcas potius, quas in Thracia et Constantinopoli, et in Pannonijs ex diuturna habitatione hauserant, in Italiam, ut politiores, intulerunt, quàm suas; illarum autem ab Italos non pertinet ætimologia, sed ad eam nationem, a qua Itali voces habuerunt. È Latinis igitur, et è Græcis primum fontibus origines petendæ sunt Itali sermonis; et quidem plerumq. cum major pars ejus sermonis, ut mihi videtur exinde derivata sit. Cum verò Latini, et Græci fontes deficient, onomastica Teutonica in subsidium advocanda esse ego quoq. censeo; ita enim et Latini sermonis a barbara prolatione corrupti; et vocum barbararum immixtionis, et in eum intrusionis ratio, et nostræ Italicæ linguæ origo manifestior, evidentiorq. patebit.

Forojuliensem nostram Dialectum, unam ex Italicis, ortum suum debere latinis primum, deinde Francis, jam demonstratum est; Fontaninus noster in suis libris de Eloq. Ital. totus est, ut Provincialem sermonem nostræ Italicæ eloquentiæ patrem probet, et conditorem; rem eandem uterq. nostrum agit; sed, ut ego quidem existimo, ad idem scopum non eâdem pergimus via. Ipse in Italiam ab initio Gothos, Langobardos, et cæteros barbaros, novi sermonis consarcinatores, advocat, eosque corrupta et foedata latina lingua immixtione vocum Teutonicarum, quasi novæ linguæ compilatores agnoscit; sed ijs ommissis, et quasi assertionis poenitens, ablegatis in aliam partem barbaris illis, Provincialem linguam politiorem, quam Romanam, vel Romantiam appellat e Gallia in Italiam transmigrare facit, ut exemplum, et magistram Italicæ eloquentiæ eam proponat. Rursus ætimologos illos, qui Italicarum vocum origines e Græcis et Latinis fontibus derivare satagunt, accusatos, vexatosq. explodit, potiores ad id munus exequendum onomasticos septentrionales adducens et proponens; quasi de Gothica, Langobarda, aut Hunnica lingua agatur, et esset disquirendum. Sed ab hisce Teutiscis in origine Forojuliensis dialecti indaganda, et decernenda parum subsidij mihi auguror, minimumque capio; Francisque hanc disquisitionem et idaginem me dimittere debere profiteor, cum ab illis hujus idiomatis non minima pars ad nostros derrivata sit; quod a Franco est reliquum latinæ linguæ debere Forojulienses nostros tam est in aperto, ut pluribus verbis non sint opus.

Quod mihi hac in disquisitione jucundum admodum accidit, est, me, cum in id incumberem ut a Francis sermonis nostri Forojuliensis, post latinum antiquissimum indigenam, originem derivarem, probaremq. hinc ortum; ejusdem nostri doctiss.i Fontanini sententiæ de Provinciali lingua in Italiam transducta calculum adjicere, et monumentum afferre non leve, illi ad majora properanti penè intactum; quæ enim nostræ dialecto, uni ex Italicis, evenisse constat facilè et reliquæ Italicæ evenisse credendum est. Quod autem meum fuit, non ex conjecturis solis et assertionibus verisimilibus propositionem meam suffultam produxi; sed re, et sermone ipso nostro id demonstrante probè testatum adserui; et quod ad Sententiam Fontanini ejusdem attinet, quædam etiam ex Provincialibus scriptoribus attuli; quæ nostram dialectum Forojuliensem cum referant, Eloquium illud, et sermonem è Gallijs transmigrationem in Italiam fecisse aptissimè confirmant. Quocirca Fontanini ejusdem sententiæ non invitus adhærerem quam lib. I. Dell' Eloq. Ital. cap. XVI. eruditissimè pronunciat, Forojuliensem nempe nostram linguam vulgarem Romanam, sive Romantiam appellari posse, et illius speciem, et partem quandam esse, quæ sæculis anteactis in Provincia Gallica fuit in usu; propterea quod latinarum vocum plurimum in ea dignoscatur, reliquumque Francum antiquum, aut Provinciale eloquium planè referat. Sicuti verò in ipsis Provincialibus scriptoribus, et poetis varius, et diversus omninò Romantius hic sermo observatur; quisque enim eorum proprium quendam modum, voces, et earum dispositionem præsefert, ut ab eos legente manifestò deprehendi posse existimo; unum enim facilius intelligimus, et propiùs eum ad nostrum Forojuliensem sermonem accedere animadvertimus, alium non item; ita nostram dialectum quandam particularem Romantij

mantij

Romantij sermonis partem esse existimo, quæ aliquibus ex illis scriptoribus similis sit non tamen omnibus quæque eandem ex causa ex coitione scilicet latinæ, et Francæ linguæ hac in regione ortam duxerit

Hac mea præterea qualicumque Dissertatiuncula, et levibus observatiunculis alteri literarum lumini. Cl. Muratorio me morem gessisse Lætor; cum enim doctissimus, et eruditiss.[s] vir in ante laudata Dissert.[e] De Ital. ling. origine omnem moveat lapidem, ut aliam linguam in vulgari quotidianoq. sermone, quam in chartis, et monumentis, sæculis octavo, nono, et decimo viguisse demonstret; hoc verissimum fuisse, in hac saltem nostra Italiæ parte re ipsa comprobavi tunc, cum sermonem vulgarem in hac provincia fuisse eundem, ac eum qui in pactis Caroli Calvi, et Ludovici Germaniæ regis observatur, quiq. ab eo, qui in monumentis ejus sæculi/ Legitur, Latino sermone omninò differt –

De nostra Forojulien. Lingua habet aliqua Germanus Vecchi in sua Nemesi non longe ab initio &c.

Jo.s Joseph Liruti de Villafredda natalis F.

Cl. Viro Ludovico a Turre Comiti Valsasnæ &c.

Singulis meis Dissertatiunculis patronos singulos advocare statutum mihi ab initio fuit, claris.os Viros, ijsq. præambula Epistola illas inscribere, tum ut eorum nomen ipsis muniminis, et tutelæ vicem ageret, honorisq. accessio, et gratiæ ijsdem ita fieret, tum ut observantiæ erga illos meæ, et benevolentiæ eorum, et erga me amoris testimonium publicé producerem. Hanc, quam de nostra Forojuliensi lingua pro modulo meo utcumq. consarcinavi, tibi mittere, nomenq. tuum, Vir Clme atq. humaniss.e huic præsertim superimponere plurima impulsus ratione decrevi. Cum enim Paganus ille Patriarcha Aquil.s qui inter alios illustres majores tuos connumeratur, Dantem exulem in hunc pacis et quietis provinciæ nostræ portum properantem benignus exceperit, a quo hæc nostra lingua majus et primum honoris, et præstantiæ momentum in suo inimitabili poemate acceptum refert; hincq. ille, ut ego quidem existimo, occasionem de hac lingua benemerendi arripuerit, mihiq. exinde hanc dissertatiunculam scribendi occasio arriserit, et animus, vigorq. ab ejus exemplo ad hanc provinciam in eundam additus sit; Cum Pagano tuo honorem illum a Dante linguæ nostræ delatum provinciam nostram jure debere fatendum sit, ita quicquid inde derivatum aliquo modo sit, tibi jure deberi, ut illius Nepoti, nemo inficias ire poterit. Originem nostri Forojuliensis vulgaris sermonis hac inscriptione expiscare conatus sum, et, ut mihi videtur, ex ipsa lingua, et verbis ipsius palam feci, Francamq. originem post latinam ipsi fuisse pro viribus aperté prodidi. Eandem nempe, et eodem e regno, ut Annales Mediolanenses memorant, et insignia gentis tuæ confirmant, unde majores tui Italiam petentes per Filias Comitis Tacij de Valsasna, binis fribus matrimonio conjunctas, in Comitatu illo dominari coeperunt, unde Mediolanum ex illorum descendentibus sex sibi dominantes vidit, et Aquileja quatuor ejus infulis ornatos Principes, qui nepotes secum in hanc nostram provinciam ducentes, his gentem illustrem tuam successione hucusque producisse peregerunt. Scriptionem istam non equidem magni momenti, aut quæ variam eruditionem, notitiamque penitiorem expromat, non tamen é trivio petitam, neé aliqua novitatis, aut argumenti non obvij gratius carentem licet augurari; et ea saltem ratione mihi, si non alijs, aliquo erit in precio, quod mihi occasio fuerit, meam in te observantiam profitendi, et amorem in me tuum quoquo modo hoc testimonio demerendi, quibus me devinctum, obstrictumq. nullo officio, nulloq. obsequio unquam satis facturum credas. Vale.

Villafredda Kal. Novembris MDCCXLI.

Jo.s Joseph Liruti de Villafredda Natalis. F.

Cl. Viro P. Bernardo Mariæ de Rubeis ord. Prædic. S.P.

Cum proximè elapso 7bri mense ultimi adesses, Teq. ut debito officio fungerer, invisendi, colloquendiq. gratia apud communem amicum, humaniss.um Comitem Fran.cum Bertettam, apud quem diverteras, convenissem, frequens, dum ibidem unà essemus de rebus literarijs, et de nostra præsertim Forojuliensi Hist.a, cui absolutiss.o edito volumine, lumen plurimum, nec antea ab aliquo adlatum, contulisti, sermo fuit; ubi facundia tua, ingenijq. et mentis vigore de propositis more tuo aptè, convenienterq. cum disseruisses, mentio inter alia de originibus Italiæ quoq. linguæ incidit, quibus a binis jàm, et amplius sæculis viri tot eruditione, doctrinâq. illustres non leviter incubuère. Occasione ea excitato cum mihi, cui magnopere rerum nostrarum investigatio, ut bonum Civem, et patriæ amantem decet, cordi infixa manet in mentem venisset, quod aliquando aliàs cogitatione otiosus revolveram, de nostræ Forojuliensis linguæ, Italicæ dialecti, origine; Tibi viro eruditiss.o, cujus judicio, et ingenij perspicacitati imprimis defero, cogitationes meas aperui ut quid de illis tibi videretur, exciperem. Quod cum a Te ea, quæ ex abrupto, et incomptè de hoc exposuissem, calculo tuo humanitate singulari probari comperissem; gravi authoritate tua, et judicio impulsus statim illis manum dare, et in scriptum, quæ mente conceperam, producere decrevi; et huc usque jam ad umbilicum pro viribus ingenioli mei perduxi. An verò, ut argumentum, propositumq. meum probare tibi visum fuit, executionem etiam propositi, et disquisitionem, quam per extensum hac in Dissertatiuncula digesseram, tibi probatum iri, eam ad te mittere, tibique nuncupare, ut cognoscerem, statui; ut si quid de nostræ linguæ origine non abs re, aut non inconvenienter effudissem per te, virum omnifariam doctiss.um, id intelligerem; aut si quæ non aptè convenienterq. sensissem a te ipso admonitus ab his resipiscerem. Ea enim est humanitas tua, qua me benignissimè prosequeris, et amor, eaq. est rerum scientia, antiquitatisq. reconditioris cognitio, qua præditus es, pollesq. ut utrumq. a te cumulatè acceptum ferre non diffidam, hocq. officium inter tot ingenij tui, et professionis operosiora munera, mihi te libentem impertiri velle confido. Rem equidem non penitioris, et abstrusioris indaginis me perfecisse scio; ea enim ex facto, et verbis ipsis, quæ quotidiè in ore habemus, et in auribus, plerumque consarcinata est; sed non eàdem tamen via, per quam ferè omnes in Italicis originibus tentandis progressi sunt, ad scopum collimavi; immò aliorum effata, et opiniones prætermittens viam aliam, vix uni, aut alteri calcatam, solus ad rem nostram conficiendam ingressus sum; deniq. disquisitionem aut nostris, aut externis adhuc intactam sum aggressus. An inutile, et vano conatu, tuum judicium esto. Saltem, quod mihi in Studiolis meis institutum ab initio proposueram, hæc quoq. quamvis levis, apud nostrates aliqua de Patria nostra benemerendi erit causa. ut, cum Tu optimè de ea jure plenissimè meritus sis ego quoq. ad quandam bene meriti particulam, hac conlata symbola subrepam. Quod in votis mihi est, Deus te diù vegetem, incolumemque nobis servet, ut ingenio illo tuo, animique vigore profectò singulari res Patriæ nostræ penè antiquatas è tenebris educere, et illustrare, quod magna cum laude facis, pergas. Vale.

Pridie Idus Novembris. MDCCXLI. Villafredda.

BIBLIOTECA CIVICA DI UDINE

[illegible]